

РАЙГУРÆН БÆСТÆ БÆЛДТАГ КÆМÆН ДЕЙ, РАЙГУРÆН БÆСТÆН ДÆР Е БÆЛДТАГ ДЕЙ!..

Борис ВАСИЛЬЕВ (1924-2013), Устур Фидибæстон тугъди архайæг, финсæг: «Æз Уæрæсей исонибонбæл æууæндун. Æруагæс ми кæнуй: ескæмæнти ни æ уоди дуар бахуайдзæнæй æфсарæ, мæнæ мæн уоди дуар куд бахуаста, уотæ. Æруагæс ми кæнуй: ка райгъал æй, еци еугæйттæбæл бафтуйдзæнæй дæсгæйттæ, дæсгæйттæбæл – мингæйттæ, æма бони фæстагмæ балæдæрдзинан, Уæрæсе æ атомон бомбити фæрци намусгин ке нæй, фал æ адæми гъомусгин искурдиади, уодварни фæрци...»

Цæун райдæдта 1993 анзи мартый

0+

ДИГОРÆ

№22 (991) 2025 анзи 11 июнь – хорхæтæни мæйæ

Аргъ 1 туман

НÆ ЕУГУРАДÆМОН БÆРÆГБОН – УÆРÆСЕЙ БОН – БÆРÆГГОНД ЦÆУДЗÆНÆЙ ИСОН, 12 ИЮНИ

ЦАРДГЪОНÆЙ-ЦАРДГЪОНДÆР КÆНÆ, НÆ ЦИТГИН ФИДИБÆСТÆ!..

Аци хузæ искодта нæ зундгонд хузæгæнæг Хъесати Марат, хонгæ ба 'й искодта «Бийнonti бæрæгбон». Æма 'й абони хумæтæги нæ мухур кæнæн: Уæрæсей Бон кæд паддзахадон бæрæгбонбæл нимад цæуй, уæддæр нин гъæуама зæрдтагон уа, куд нæ алкей бийнonti бæрæгбон. Уомæн æма нæ еумæйаг райгурæн бæстæ Уæрæсей цæйбæрцæбæл цардгъондæр æма фæрнæйдзагдæр кæна, уойбæрцæбæл ни алке бийнонтæн дæр æ ирисхъæ зæрдæмæдзæугæдæр кæндзæнæй.

Нуртæккæ нæ Фидибæстæ зингомау уавæрти æмбæлуй æ бæрæгбонбæл: нæ фудæзнæгтæ нæ нихмæ фудмиутæ аразунæй не 'нцайунцæ. Фал цийфæнди ку уа, уæддæр Уæрæсе æ размæцудæй не 'рлæудзæнæй, нæ адæм уодуэлдайæй архайдзæнæнцæ нæ цардарæзт зæрдæмæдзæугæдæр кæнунбæл.

Уомæ бæллæн æма уой сæрбæлтау ни алкедæр гъæуама рæстуодæй архайа.

Бæрæгбони хуарзæнхæ уæ уæд!..

НÆ УОДВАРНИ ГЪОМУСАДИ СÆРБÆЛТАУ АРХАЙУНÆЙ ИХÆСГИН АН ЕУГУРÆЙ ДÆР

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ» – АЛЛИ БИЙНОНТÆН!

ГАЗЕТ 2025 АНЗИ ДУККАГ ÆМБЕСÆН РАФИНСУНИ АРГЪ ДЕЙ 394 СОМИ 38 КЪАПЕККИ (ТУГЪДИ ÆМА ФÆЛЛОЙНИ ВЕТЕРАНТÆН БА – 345 СОМИ 48 КЪАПЕККИ)

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ» РАФИНСУН ÆНГЪЕЗУЙ «УÆРÆСЕЙ ПОЧТИ» ЕУГУР ХАЙÆДТИ ДÆР, УÆДТА МУХУР ИУАРÆГ ПОСТХÆСГУТÆМÆ ДÆР

БÆРÆГБОНИ АРФÆ

НÆ ЦАРД ЦИЙНАГÆМА ФÆРНÆЙДЗАГ УÆД!..

Цæгат Иристони хъазар цæргутæ! Уæрæсей Бони туххæй райсетæ мæ зæрдибун арфитæ!

Е къялиндари хумæтæг бон нæй, е æй уæрæсейæгги еумæйаг бæрæгбон. Æмхузонæй нин нæ зæрдæбæл æрлæуун кæнуй æности размæ, кæрæдземæн аргъæнæг, кæрæдземæй арази уæвæг, еумæйаг нисантæмæ тундзæг берæе аллихузон адæмихæттæ баргъон паддзахадæ куд исаразтонцæ, уой. Мингай æнзтæ кæбæл цæуй, аллихузон уæззау цардæй ка фæццардæй, еци рагфидтæлтæ нин сæ фæсте ниуагътонцæ тухгин, рæстаг æма деденæг-калгæ Уæрæсе.

Гъудити ранигъулгæй нæ цæстæ рахæссæн нæ бæсти евгъудбæл, нæ зæрдæбæл æрбалæуунцæ, историй тухстагдæр дзамантæй нæ адæмтæ куд сæрбæрзондæй рацæуионцæ, е. Уотемæй адæймаги зæрдæ байдзаг уй сæрустурдзийнадæй, нæ Райгурæн бæстæ уарзун рабарæн ес царди хæзнати хæццæ. Сабийдогæй нин Фидибæстæ 'й зонгæ, зæрдæмæ хæстæг, мах кæми цæрæн, нæ уедæгтæ кæми 'нцæ, еци уарзон бунати хузæн.

Дууæ æносемæй фулдæр рацудæй, Иристон хъисмæтлухгæнæн къахдзæф ку ракодта, цитгин паддзахади искондмæ ку байеу æй, уæдæй. Уæрæсей берæнацион бийнonti хай уогæй, абони мах разæнгæрдæй размæ цæуæн, усхъæй-усхъæмæ косæн, ирæзæн, нæ размæ пылантæ æвæрæн, нæ бæлдтаг нисантæбæл æмбæллæн. Уони кæнæн нæхе, нæ бийнonti, нæ хуæнтти туххæй – нæ фидиуæзæг Иристони æма нæ Уæрæсей туххæй. Нæ паддзахадæ тухгин айдагъ æ равналæнтæй нæй, фал æ алли хецæн гражданини минкий гъуддæгутæй дæр!

Абони еугур бæсти тугъдон службæгæнгити хæццæ еумæ 'нцæ Цæгат Иристони минæвæрттæ дæр. Етæ тох кæнунцæ Уæрæсей сабурдзийнади æма фарни сæрбæлтау, нæ исонибони æдасдзийнади туххæй. Знæгтæ тæрсунцæ не 'нгондзийнадæй, нæ уоди гъомусæй. Сæйрагдæр ба æй нæ фæдар еудзийнадæ, æ бундори ес еумæйаг истори, нæ фидиуæзæг æма нæ райгурæн зæнхæ уарзундзийнадæ.

Хъазар æмбæлттæ! Мах фæндуй нæ бæстæ тухгинæй, амондгунæй, деденæгкалгæй уинун. Гъæйдæ, æма идарддæр дæр уарзæн, аргъ кæнæн нæ Фидибæстаен, зæрдиаг фæллойнæ кæнæн, лæмбунæг уæн кæрæдземæ!

Мæ зæрдæ уин зæгъуй фарнæ, цийнæдзийнадæ æрбунæттон уæд уæ хæдзæртти! Бæрæгбони, Уæрæсей Бони хуарзæнхæ уæ уæд!

Сергей МЕНЯЙЛО,
Республикæ Цæгат
Иристон-Аланий
Сæргълаууæг.

УСТУР ФИДИБÆСТОН ТУГЪД: НЕКЕ АЙ ИРОНХ, НЕЦИ АЙ ИРОНХ...

Ростов знагæй уæгъдæгонд ку 'рцудæй, раст еци бон мин равардтонцæ бардзурд: дууæтагон бастдзийнадæ ранивæндун гъæуи Ростовæй Синявскийи уæнгæ. Уоййасæбæл идæрддзæг нæ адтæй, фал знаг сидзмудзители дæгæ-ледзгæй, сау дæрæн никкодта еугур хузи бастдзийнадæ æма уой аразунæн фæрæз-нитæ. Æфсæнвæндаги фæйнæ фарсеми ци телигъæдтæ адтæй æма тел уагъд кæбæл адтæй, уонæй нецибал байзадæй, сау-æнгæ Таганроги уæнгæ. Гъæдтæ – лух æма сугъд, телтæ ба – къу-æхтæгонд. Уотæ ихæлд адтæй надилæбæл цуппартагон бастдзийнадæ дæр.

Фиццагидæр сахарæн æхе медæгæ райагурдтан гъæдæрмæг. Нæ си разиндтæй телигъæдтæ. Ци рæсагътай-анæ, уой нæбал лæдæрдтан æма роти командир капитан Варпетяни хæццæ балæудтан штаби, дæлболкъон Церини рази. Уотæ æма уотæ: æрмæг нæййес æгириддæр. Байгъуста нæмæ æнæ еу æстуфæй, уæд-та нæ фæрсуй:

– Бардзурд райстайтæ?
– Райстан, æмбал дæлбол-къон.
– Балæдæрдтайтæ 'й?
– Лæдæрд нин æй, æмбал дæлболкъон, – æдас нæ адтæй, уотемæй ин дзуапп равардта ка-питан.

– Мадта ма ци 'рбахъерт-тайтæ ардæмæ? Цотæ æма æм-гъудмæ бастдзийнадæ ку нæ уа, уæд уæ гуртæй райгонд уотæ!

Авги хъураен æ сæр куд фес-хъеуи, мах дæр уой хузæн фен-дæдуар ан æ уатæй. Ци кæнæн, зæгъгæ, цæйдæрти туххæй рад-зубанди кодтан. Капитан сахаруи цуавæрдæр скълад бабæрæг кæнунмæ фæннæхстæр æй. Æз взводи балæудтæн. Мæ хуæ-дæййевæг, хестæр сержант Ка-расевæн бардзурд равардтон:

– Финддæс минуттемæ еу-гур уæрдунтæ дæр цæттæ куд уонцæ, уотæ бакæнетæ!.. Фæ-рæттæ, хирхитæ æма ма æндæр гъæугæ цидæр косæнгæртæ исæвардтан нæ уæрдунти æма уотемæй рараст ан. Мæ цæсти-тæбæл рауадæй, уой размæ над ку бæрæг кодтан, уæд цъимарай саст брички дисла куд ных-хъел æй, е. Февналдтан ихæлд уæрдунтæ æма бричкити дис-литæмæ, рæтæнгъæдтæмæ, го-ренти бæхъитæмæ, дæрæнгонд техники ставд фæйнæгугтæмæ. Цæгъдун райдæдтан минкий бæзгæ бæлæстæ. Лухтæ телигъ-æдтæмæ дæр æфтауæнтæ код-тан. Уотемæйи æмгъудæй еу бон раздæр бастдзийнадæ иску-ста. Церинмæ фæттагъд кодтон. Цæттæ, зæгъун æй гъуддаг. Е уæдмæ хабар зудта, нæ куст нин раздæр исбæрæг кодта хеба-рæй. Мæстидзæф-ходæзмолæ цæсгонæй бæрæг адтæй.

– Циуавæр бастдзийнадæ 'й е? – гъæргомау исдзурд-та. – Еунæг (зинзæгъæн дзурд ниццæлхъ ласта) си нæ зиннуи,

(Кæрон.
Райдайæн 21-аг номери.)

ТОКАТИ Асæх æ тугъдон имисуйнæгти куд зæгъуй, уотемæй ин равгæ куддæр фæууидæ, уотæ æ литературон куст дæр кодта: «Финстон блиндажти, нæмгута æма бомбиту æскъотмæ, надбæл мæ фæллад уадзгæй, æдæхсæвæ-æдæбо-нæ...» Уæд ин ци æмдзæвгитæ ниффинсун бантæстæй, уонæй еу («Ныстуан»), мухур кæнæн.

**Цы нæ кæны хæсты йæ бæстæйы фарнæн,
Йæ сау зæххы кадæн хъæбатыр салдат.
Цы нæ бæллæх фæдтон, цы нæ тас мæ цардæн –
Мæ бæстæ, мæ сау зæхх, мæ ныййарæг мад!
Фæлæ уын нæ калын мæ сау туг дзæгъæлы,
Хæццынæн æз, цалынмæ 'рттыва мæ цæст,
Æхсидавау судздынæн хæсты цæхæры,
Мæ райгуыраен бæстæ, дæу тыххæй æрмæст!**

«УÆДТА РАЙДÆДТА ТУГЪД...»

Къарæ ист æй социалон хизæгтæй.

æндæр си ци нæййес, уæхæн ку нæбал байзадæй!..

– Бастдзийнадæ косуй хъæ-бæр хуарз, æмбал дæлболкъон! Уæдмæ е дæр байдзудæй æма загъта:

– Зонун æй. Хуарз косуй, æцæгæйдæр... Лæгъуз нæ ис-рæхстайтæ.

Хабар ма уой фæсте инæ-лар-майор Яковлевæн дæр рад-зурдта. Ку фембæлианæ, уæд ин æ кой æнæракæнгæ нæ фæууи-дæ, ницхидæдæ нæ инæлар, сай-тæнтти телефон, дан, си хуарз ниццавтай.

Уой фæсте мин равардтон-цæ æндæр бардзурд – Ростовæй Мержанови астæу цуппартагон бастдзийнадæ исаразун. Уæдмæ нæмæ гъæугæ æрмæг дæр фæз-зиндтæй æма бабæй æмгъудæй раздæр исæнхæст кодтан еци куст дæр. Адтæй нæмæ трофей-он дзæбæх косæнгæртæ. Уони фæрци нæ арайд адтæй æн-тæстгиндæр...

Карз зумæг никкодта 1941-1942 æнзти. Узал хъæрттæй 30-35 градусей уæнгæ. Думгæ. Уæлдай узал ба æхсæвæ ад-тæй, мах нæ арæзтадон куст фулдæр ку кодтан, уæд. Бонæй нæ хуæдтæхгута нæ уагътонцæ, пулеметтæй нæ æхстонцæ. Сау-æнгæ еунæг æфсæддон ку æрæ-стæфтайуонцæ, уæддæр æй сурдтайуонцæ хуæдтæхæгæй. Бастдзийнадæн ба цийфæндий-æй дæр æнæкосæн нæ адтæй, æма бабæй Мержановмæ æмæ

дæр телтæ рауагътан æмгъудæй раздæр.

Гъе уотемæй раивистон мæ зумæг. Взвод куд куста, уобæл дзорæг æй бастдзийнади хæйити хецауи мæнæ ауæхæн бардзурд: «10.11.1942 анз №91, станицæ Советская. Тугъдон операций рæстæг 26.01.1942 анзи æнæк-улулми бастдзийнадæ ке араз-тонцæ, уой туххæй арфæ кæнун: 1. Лейтенант Борискина. 2. Лейтенант Токай-фуртæн. Токай-фурти взводæн еугæндзон баст-дзийнадæ исаразунбæл хъа-зауатонæй ке байархайдтонцæ операциити рæстæг, уой туххæй. Уæ тугъдон кусти идарддæр нæ-уæг æнтæстдзийнæдтæ куд баф-туйа уæ къохи, уой уин зæгъуй мæ зæрдæ.

56-аг æфсади бастдзийнади хайади хецау бастдзийнади æф-сæдти инæлар-майор Яковлев. Æфсади бастдзийнади хайади комиссар хестæр политрук Васи-ленко».

Ке фæййаразтан, етæ нин, гъулæггагæн, нæхе къохтæй ихалгæ рауадæнцæ. 1942 анзи нæ æнæбæри фæстæмæ цæун ку багъудæй, уæд. Еци гъуддæ-гутæбæл дæргъвæтийнæй нæ дзордзæнæн. Зæгъдзæнæн цу-бураей: 1942 анзи фæззæги рай-дайæни мах адтан Сау денгизи билæбæл. Лейтенантæ Соро-кин æма Зеленини дууæ взводи, 1002-аг роти командир капитан

Горшков æма политрук Дзагури-фурт дæр сæ хæццæ, уотемæй 56-аг æфсадæй фæххауæццæг æнцæ. Ци баййафта сæ сæр, уой абони дæр нæ зонун.

Зин уавæрти не 'фсад цæт-тæ кодта знаги нихмæ нимпур-ститæ. 1943 анзи январи зумæг уой размæ анзи хузæн, узал нæ адтæй, æма нæдтæ ислæхъе-рæ 'нцæ. Уæрдун кенæ бричкæ ниххæссиуонцæ лæкхæрдæ сæ сæмæнти уæнгæ, хуæдтолгитæ ба бустæгидæр нæ адтæнцæ размæ цæунгъон, сæ медбунати дув-дув кодтонцæ. Тохæнгарз дæр æма хуæлцæ дæр хæссун гъудæй уæлбæхæй æма æндæр уæхæн зин мадзæлттæй. Æф-сæддонтæ, кæстæр афицертæ сæ рæгътæбæл хастонцæ сна-рядтæ, минитæ, гилдзити асик-китæ, бастдзийнади техникæ, хуæруйнаг...

1942 анзи сентябрæй 1943 анзи 16 январи уæнгæ бастдзий-нади æфсади 65 батальон (уоми адтæн уæд) æ ихæс исæнхæст кодта Псебси, Ольгинкийи, Тен-гинкийи, Дефановкийи, Бжи-ди, Архипо-Осиповки, Берего-войи æма Пшадойи. 16 январи райдæдта не 'фсæдти размæ 'мпурст. Нæ карз цæфтæй не-муцаг-фашистон æрдонгтæ фæ-стæмæ фæлледзæги 'нцæ, мах ба – сæ фæсте, еци сорæги сæ сурдтан. Афанасьевка... Кре-постная... Смоленская... Афип-ская... Хутор хутори фæсте, станицæ станицæ фæсте, сахар

сахари фæсте знагæй уæгъдæ кæнгæй, размæ 'мпурста нæ 56-аг æфсад.

Уæлдай карз тугъдтитæ 'рцудæй Холмская, Ахтырская, Абинская æма Крымскийи. Раз-амунд ци взводæн лæвардтон, е тагъд-тагъдæй аразта бастдзий-нади линитæ, контролон станци-тæ. Размæмпурсæн операциити рæстæг бастдзийнадæн еунæг усмæ дæр нæ адтæй фæкхъу-лумпигæнæн. Уомæ гæсгæ кон-тролон станцити цæттæй бадтæн аппарати уæлгъос. Æфсади ко-мандæгæнæг ахид дзубанди код-та дивизити командирти хæццæ, еуæй-еу хатт байагоридæ полк-ки командирти дæр. Лæвардта бардзурдтæ, амунддзийнæдтæ.

Байахæстан Ахтырка. Фал еци-еу цæфæн иннæ станицæ – Абинскийи райсун нæ къохи нæ бафтудæй. Карз тугъд цу-дæй цалдæр боней дæргъи... Мæ тетрæдтæй еуеми ес уæхæн финст: «10.03.1943. ст. Ахтыр-ская. Бадун аппарати рази. Дзу-банди кæнуй æфсади командæ-гæнæг А.А. Гречко:

– Æмбал Кулаков, цитæ кæ-нетæ уоми? Размæ цæмæннæ рампурсетæ?

– Акъоппи бадæн, æмбал ко-мандæгæнæг.

– Цæмæн?

– Знаг æхсуй ехуарæгау.

– Зонун æй, игъусуй мæмæ...

Испайда кæнетæ хуæдтæхгуги нæуæг нимпурсæй. Нæ хуæд-тæхгугтæ уæлдæфи ку фæззин-ниуонцæ, уæд немугаг æ сæр исдарун не 'ндеуидæ. Уотæ ба-кæнетæ, исистетæ уæ бунæттæй æма цæугæ уæ нисанмæ.

– Хуарз. Балæдæрдтæн...»

Æма кæмæн куд гъудæй, уæхæн амунддзийнæдтæ бахъ-æрттæнцæ дивизити æма полкити командиртæмæ дæр. Финддæс минутти дæр нæма рацудæй, уотæ нæ гъостæбæл рауадæй хуæдтæхгуги уæззау гур-гур, немугаг зениткитæ, сæ хуæду-æлвæд исгупп-гупп кодтонцæ. Нæ «Иль»-тæ кæнунцæ сæ кæ-нон, фашистти позититæбæл калунцæ бомбитæ, гранаттæ. Не 'фсæддонтæ сæ римæхсæнтæй фестадæнцæ æма рампурсстон-цæ знаги фæдæртти 'рдæмæ.

Иннæ скъуддзæг мæ бону-гæй: «27.03.1943. Абинская. Нур æртиккаг бон ами ан... Кæ-мидæр кæронгомау ан. Æнæ-нимæдзæ къæхтитæ, зæнхæ – иннердæмæ хатт. Гитлеронтæ бастыгътонцæ адæми. Фонс, маргъ – фæгарстонцæ, берæ ба си фæттардтонцæ сæ хæццæ, хуар фæлластонцæ. Цæргутæ уотæ зæгъунцæ немугæгтæ, румынæгтæ æма австрийæгити туххæй: австрийæгтæ æстыгъ-тонцæ изæригон, румынæгтæ – æхсæвигон, немугæгтæ ба – алли афони дæр. Австрийæгтæ æма румынæгтæ 'нцæ стонг, æнæуинон цæстæй кæсунцæ не-муцæгтæмæ...»

Знаг нур ба æрфедар æй станицæ Крымскийи. Е ахсиг пункт адтæй Новороссийскмæ æма Тамани æрдæгсакъада-мæ бацæуæнти. Карз тугъдтитæ дæр си уомæн рауадæй. Гитле-

Устур Фидибæстон тугъди архайæг, инæлар-лейтенант Дзоцити Николайи фурт Бариси райгурдбæл 18 июни æнхæст кæнуй фондзæма фондзин-сæй анзи (1920-1983). Æ агъазиу æфсæддон æскъуæлхтдзийнæдти туххæй хуарзæнхæгонд æрцудæй бæрзонд паддзахадон хуæрзеугутæй.

ронти хуæдтæхгутæ еудадзуг нæ сæрмæ ауигъдæй лæуунцæ. Дзармадзонтæ дæр æхстонцæ еудадзуг. Цума станицæн райсæн дæр нæйис, уотæ фæккастайдæ адæймагмæ. Фал æгæрон æхсарæдзийнадæ цирен кодта, Хъиримæй аци рауæни уæнгæ уæлахезонæй ка фæццудæй, еци æфсæддонти зæрдити.

Еци бæнтти 56-аг æфсади командæгæнæг адтæй А.А. Гречко, дивизий (кенæ корпуси – бæлвурд æй нæбал гъуди кæнун) командæгæнæг ба – инæлар К.И. Провалов. Сæ бæгъатæрдзийнадæ æма дæсни архайд игъустгонд адтæй.

Уæлдæр ци уавæри кой кодтон, уоми ке зæгъун æй гъæуй, устур куст адтæй бастдзийнадæн. Æхсæвæ æма бонæ нæ аварион къуæрттæ æнцойнæ нæ зудтонцæ. Зингæ агъаз бакодтонцæ нимпурст хуæздæр исаразунæн. «04.05.1953. Холмская... Махонтæ райстонцæ Крымский. Æверхъау тугъд цæуй нур Кубани. Райстон бардзурд Крымскиймæ бацæуни туххæй. Уоми, дан, æнцæ маршæлтæ Жуков æма Воронов...»

Ахид фæимисун мæ тугъдон æмбæлтти. Æфсæддон Яков Гутник Астраханæй. Е ци гъуддаги бацудайдæ, уомæн æнæ исаразуни амал нæбал адтайдæ. Æууæнккин, бæгъатæр, хуæрзуд. Еууæхæни æрæнцадан станицæ Политодельская, зæгъгæ, уоми (Ростови облæсти). Æрхадтæй нæмæ евдæлон бæнттæ. Яков мин уотæ:

– Рауадзай мæ нæхемæ, мæ сабийтæ æма син сæ мади рауинон...

Уæхæн барæ мин нæ адтæй, фал ибæл хъæбæр ке æууæндтæн, уомæ гæсгæ ин «документ» рафинстон, æма фæрраст æй. Хабар базудтонцæ хецаудæ, сауæнгæ æфсæди бастдзийнади хецау – инæлар. Дууæ боней фæсте мæмæ фæдзурдта дæлбокьон Церин.

– Æмбал хестæр лейтенант, æфсæддон æ хæдзарæмæ ду рауагътай?

– Æз, æмбал дæлбокьон, хуарз ке службæ кæнуй, уой туххæй...

– Æма дин уæхæн барæ ке нæйис, уой нæ зонис?

– Зонун, æмбал дæлбокьон.

– Мадта, ку нæбал æрбаздæха, уæд дин дæ пьагæнттæ ке фелвасдзæнæнцæ, уой дæр зонæ!..

– Уой дæр зонун, фал гъуддаг уой уæнгæ не 'рцæудзæнæй: æфсæддон æнæмæнгæ æрбаздæхдзæнæй...

Æма Гутник нæ фæссайдта, е 'мгъудмæ æрбаздахтæй...

Ананьев... Бæрзонд, фудхузтæ лæхъуæн. Абони дæр мæмæ дессаг кæсуй, зуймон карз уазалти телтæ блокæй нивæндгæй, уомæ зарун ма куд цудæй!..

Æнæуон нæ ходæги дзæкъолæ Шелекетов, украинæг лæхъуæн, кенæ закъæгин æфсæддон Горячев – зарамонæг. Сæ дууемæй дæр неци игъаугидæр дардта Тарасенко. Василий Страшенко ба нæ тæккæ кæстæр адтæй. Кизги хузæн рæсугъд, тæнзæрдæ. Æнæзийнадæ адтæй, цæр-

дæг. Тугъди фиццаг мæйи, бомбити æскъот ку райгъусидæ, уæд фуртæссæй нийвайдæ. Гъуди кæнæн уæхæн цау.

Василий хæццæ бомби æрхъезæй цæф æфсæддон бахастан нæ блиндажмæ. Медицинон хуæрæ 'рбахонæ, зæгъгæ, кедæр рарвистон. Уомæ æнгъæлмæ кæсгæй, Василий хæццæ æрбадтан цæф æфсæддон фæйнæ фарсеми. Æ губун адтæй цæф, фал æ нæтун нæ цудæй. Кæд фунæй бацæй, зæгъгæ, уотæ мæмæ фæккастæй, фал ин æ реубæл мæ гъос æрæвардтон, æма «рамардæй», зæгъгæ, исдзурдтон гъæрæй. Еци дзурдти фæсте Страшенко фæггæпп ласта æ бунатæй, рауадæй блиндажæй... Сæумæй æй раги иссирдтонцæ дони билæбæл. Æ цæсгон фæллорс... Æдзинæг кастæй донмæ... Нæ къæхти æзгулимæ фесхъиудтæй. Басабур æй кодтон. Фал цæф лæг ци блиндажи рамардæй, уордæмæ æнгæрон нæбал æрцудæй... Куд фæстæдæр, уотæ Василийæй рауадæй бæгъатæр тугъдон. Тугъди фæцæй кæрæй-кæронмæ.

Берæ адтæнцæ мæ хуарз æмбæлттæ. Се 'хсæнæй фæццох дæн 1943 анзи сæрди. Фарнæй имисун командирти дæр. Устур культурæ æма зунди хецау адтæй инæлар-майор Яковлев. Фулдæрей ни, сауæнгæ кæстæр командирти уæнгæ, зудта лæггæй-лæгмæ. Æ хæццæ еу хатт ку фембалдайсæ, уæддæр æй нæбал феронх кодтайсæ. Зудта тугъдон наукитæ, аййевадæ, литературæ, истори. Раст цума зонуйнади алли къабази дæр специалист адтæй. Уотæ ку фегъосун, кенæ киунуги ку бакæсун, нæ уæлахездзийнадæ адтæй не 'фсæддон науки, нæ зундирахисти уæлахез дæр, зæгъгæ, уæд мæ цæститæбæл æнæмæнгæ рауайуй Аркадий Сергейи фурт. 1943 анзи сæрди имæ фæдзурдтонцæ æма 'й исæвардтонцæ Хонсар фронти бастдзийнади æфсæдти хецауæй. Æ рандæбæл нæ еугур дæр гъенцъун кодтан нæ медхурфи.

Некæд ми иронх кæнунцæ болкъон Соломахин Яковлеви бунати, болкъон Церин, майортæ Литвишко æма Роговой, капитантæ Калакин, Колесников æма Варпетян, лейтенанттæ Хасигати В., В. Зеленин, Авраменко, Подпрятков, Е. Разум, Е. Киселев æма В. Алюшин.

Токачи Асæхи имисуйнæгтæ (рамухур сæ кодтан журнал «Мах дуг»-и 1975 анзи 5-аг номерæй) ахедгæ цæмæй æнцæ, уонæн сæ сæйрагдæртæй еу е æй, æма си бæлеурдæй æвдист цæуй, нæ Фидибæстæн æ тæккæ уæззаудæр дзамани алли адæмхæттити минæвæрттæ куд уодуæлдайæй тох кодтонцæ æ сæрбæлтау, уæдта кæрæдзæбæл æнсувæрти хузæн куд æновуд адтæнцæ. Зæгъун æнгъезуй, еци æнсувæрондзийнадæ иссæй нæ Цитгин Уæлахез нин ке фæрци бантæстæй, еци тохæндзаумæуттæн сæ тухгиндæртæй еу. Уой фæдбæл ма уин ракæнуинаг ан дууæ хабари.

Райсæ ЗЕНЬКОВАЙ конд хузæ «Иссæребарæгонд зæнхæбæл». Ист æй социалон хизæгтæй.

УÆЛАХЕЗИ ХУНÆ

Тугъдон æрдуарддзийнади туххæй иннæ хабар ба кæддæр газет «Рæстдзинад»-и фæрстæбæл ракодта отставка дæлболкъон И. Качанов.

Адтæй æмбесæхсæвæ, фал тугъди арти æвзæгутæ нæ хустæнцæ Алагирæй Орджоникидземæ сосæ надмæ хæстæг. Немуцаг дзармадзанти гæрæхтæн дзуапп лæвардтонцæ нæ артиллеристтæ æма минометчиктæ.

Цомайти Валентин лæудтæй пости бригади командири никкæндирази. Еу рæстæг æ гъостæбæл райгъустæй кедæр гъузгæ къахдзæфти унæр. Валентин зудта, æхсæвигон уотæ арæхстгай айдагдæр бригади командир ке цæуй, уой, фал уæддæр, куд фæууй, ци фæууй, е автомат æ къохтæмæ райста. Минкъий фæстæдæр имæ талинги хуæздæр зиннун байдæдта бригади командир, болкъон Ворожищевæ æндæргæ. Е æрбацæйцудæй командæгæнæн пунктæй, «æ хæдзарæ» ке худта, еци никкæндæмæ.

– Раст бакодтай, – æппæлæгау, пости лæууæгмæ хæстæг бацæугæй, загъта командир, – еугæр ку зонай, ка 'рбацæуй, уой, уæд æй тæрсун кæнун нæбал гъæуй. Ду раст дæ, – нæуæггæй бабæй Цомай-фуртбæл æ цæстингас рахæсгæй, загъта Ворожищев, – кенæ ба æрæги уæхæн цау æрцудæй: бонигон æрбацæун, уинуй мæ пости лæууæг, уæддæр мæмæ æ гъæлæсидзаг гъæр кæнуй: «Æрлæууæ, кæци дæ?» Мæнмæ гæсгæ, е комкоммæ равдиста хестаундзийнадæ. Ку дæ раййе-вонцæ, уæд гъæуама æрхезай никкæндæмæ.

Валентин сабургай райгон кодта никкæнди дуар.

Болкъон лæдæрдтæй, тугъдон æфсæрми ке кæндзæнæй, уой, æма имæ исдзурдта:

– Медæмæ, медæмæ...

Цомай-фурт ку бахизтæй, уæд фæтæгени цирагъи рохсмæ ниллæг стьолбæл фенгаст æй водки авгæмæ, карк æма æндæр хуæруйнæгтæмæ, се 'хсæн – фæтæн æрхи къос.

– Лæгбæл æнæнгъæлæги ци гъуддаг не 'рцæудзæнæй, – медбилти баходгæй, загъта болкъон. – Зæгъæн, нуртæккæ мæмæ цæуй хъæбæр ниуазун, еунæггæй нæ, еске хæццæ, хонгæ дæр дæ уомæн æрбакодтон.

Болкъон райста водки авгæ, байгон æй кодта æма си раздæр агувзи рауагъта, уæдта æрхи къосæй. Еци къоси хæццæ некæд хецæн кодта, ниуазта си хъæбæр ниуæзтæ, цай, хуардта си æндæр хуæруйнæгтæ.

– Бакъуæрæн, æ къох бадарг кодта Валентинмæ. – Нæ зонун ирæнттæмæ куд æй, фал уруссаг æгъдаумæ гæсгæ раниуазуни размæ къурц бакæнунцæ. Баниуазæн нæ уæлахези туххæй.

Командир къос æ билтæмæ исхаста æма 'й бунтæй баниуазта, уæдта загъта: «Уомæй фулдæр нæ фæнниуазун, дæуæн дæр фулдæр нæ ратдзæнæн. Уотæ, гъе, мæ ирон æрдуард, гъæуама алли гъуддагæн дæр æгъдау уа. Уогæ, ирæнтти хæццæ рагæй лимæн дæн, – дзурдта идарддæр Ворожищев, – сауæнгæ медбæстон тугъдæй нуриуæнгæ. Бæройти Георгийи хæццæ еу бæхгин æфсади тох кодтан уорсгвардионти нихмæ. Æхсаргин биццеу адтæй, еу æма дууæ уорсгвардиони нæ барвиста мæрдтæмæ. Хъобани цардæй æ бийнонти хæццæ. Аци къос дæр мин е балæвар кодта зæрдæбæлдаруна. Тугъдæй нæ хæдзæрттæмæ ку раздахтан, уæдæй фæстæмæ нæбал фембалдан, æ фæд фесавдæй. Нур Иристонмæ ку исхæрдтæн, уæд Георгийи, нæуæггæй æримистон æма исфæндæ кодтон æ хæдзарæ ин байагорун. Мæ рæстæггæй ин рахай кодтон. Хъобанмæ бацудтæн, иссирдтон ин æ хæдзарæ. Уатмæ куддæр бахизтæн, уотæ барæ-æнæбари никкудтæн.

– Рамардæй? – рафарста командир Цомай-фурт.

– Нæ, фурцийнæй искудтæн: фарсбæл зингæ бунати рауидтон зæрдæбæлдаруна ин ци баслæхъ балæвар кодтон, уой.

– Æма æхуæдæг ба кæми æй Георгий? – рафарста бабæй Цомай-фурт.

– Мах кæми ан, уоми. Сæхемæ мин куд загътонцæ, уотемæй е дæр дæрæн кæнуй фашистти, æ хæццæ рахудта æ фурти дæр. Æз ин, ке зæгъун æй гъæуй, æ адрес райстон æма имæ финстæг рарвистон. Кæмидæр, сæйраг фронти, гъæуай кæнуй мæ хæдзарæ, мæн ба мæ хъисмæт ардæмæ, ме 'рдуарди райгурæн Иристонмæ æрхаста.

Болкъони дзубанди æвваст фескъудæй, никкæстæй никкæнди еу къуммæ, æвæдзи, бахаудтæй еугъуд рæстæги имисуйнæгти уацари, уæдта фæккомкоммæ 'й Валентинмæ æма имæ рæвдаугæ гъæлæсæй исдзурдта:

– Хуæргæ кенæ. Дæхе бафсæдæ. Тугъди рæстæг уæхæн «кувд» ахид нæ фæууй. Аци хунæ нин нæ уæлахези туххæй майрæмадаггæгтæ 'рбахастонцæ.

МÆ ФИДИ ТУГЪДОН ЛИМÆН

Тугъдон æрдуарддзийнадæ уотæ фæдар разиннидæ, æма фæстугъд дæр сæ зæрдиуагондзийнадæ æгириддæр нæ нидаг кодта. Кæддæри æмтохæнгутæ уæд сæ еуемæ, уæд сæ иннемæ æхсицгонæй исæмбæлиуонцæ. Фембæлуни фадут си кæмæн нæ уидæ, етæ дæр кæрæдзей нæ иронх кæниуонцæ. Мадта си еске цардæгас кунæбал уидæ, уæддæр иннæ се 'рдуарддзийнадæ нæ иронх кæнидæ, æ байзайæггæгти хæццæ баст уидæ.

Уой фæдбæл цæмæдесаг хабар ракодта журналист æма финсæг Черчести Хъасболат.

Уæд нæ гъæуи æрдзон газ нæма адтæй. Арт кодтан согæй. Сог ба нæмæ ахиддæр уæйæ кæнунмæ ластонцæ нæ синхаг кæсгон Хатути гъæуæй. 1971 анзи уæд æз ахур кæнунмæ бацудтæн ЦИПУ-мæ. Мæ фиди рамæлæтбæл анз дæр нæма рацудæй, уотæ дин еу бон кæсун, æма гъæунгги æрцæуй еу бæхуæрдун, æ гуфæ согтæй идзаг, уотемæй.

Еци гъизт зумæг нæмæ соги гæппæл дæр нæбал адтæй æма æз бæхуæрдун хецауи нæ рази фæууорæдтон. Мæ мади пенсийæй æртæ тумани исистон æма мин кæсгон лæг исарази æй еци аргъбæл æ согтæ раттунбæл.

Бæхуæрдун баздахтан нæ тургæмæ. Согтæ ку æрцурхтан, уæд æз кæсгон лæги медæмæ иуазæгуати æрбахудтон. Æ къохмæ ин банимадтон æртæ тумани. Мæ мадæ ин фингæбæл æрæвардта графини арахъ, цихт æма дзол.

Кæсгон лæгæн арахъи агувзæ æ рази ку æрæвардтон, уæд е комкоммæ кæсгæй байзадæй, фарсбæл мæ фиди хузæ кæми ауигъд адтæй, уомæ. Фестагæй æ бунатæй, комкоммæ мин мæ цæститæмæ никкастæй æма мæ бафарста:

– Е, хузи, дæ фидæ, Хъайтихъо æй?

– Гъо, – загътон ин æз.

– Æма кæми æй нуртæккæ?

– Æрæги фæззиан æй.

Е арф ниуолæфтæй, æ цæститæ дони разилдæнцæ æма мин резгæ гъæлæсæй, загъта:

– Æз... Æз дин хуарз зудтон дæ фиди. 1941 анзи Устур Фидибæстон тугъд ку райдæдта, уæд нæ сахар Ростовмæ еу товарласæн поезди ластонцæ. Сталингради тугъди дæр еумæ тухтан. Гъо, цæй зин мин æй дæ фиди рамæлуни хабар...

Кæсгон лæг байамудта æхе – Ахмед Кончиков. Арахъи агувзæй стьолмæ æртахта æма мæ фиди рохсаггаг баниуазта.

Резгæ къохæй ниссæрфта æ уомæл цæститæ. Исиста æ дзиппæй, соги аргъæн ин ци æхца равардтон, уони æма сæ стьолбæл ниввардта. Нæбал сæ бакумдта райсун. Цæуни размæ ма мæ бафарста, мæ фиди анзи кæндæ кæд кæндзинан, уомæй. Æма ин загътон – æвдæймаг июни.

Мæ фидæн анзи кæндæ ку кодтан – 1971 анзи, æвдæймаг июни, уæд дин рæфæтæмæ хæстæг нæ рази еу кæсгон уæзласæн хуæдтолгæ ку æрлæууидæ. Уордигæй фицгагидæр рахизтæй мæ фиди тугъдон лимæн Ахмед Кончиков, æ фæсте ба иннæ кæсгон мæрддзогойни адæм. Етæ тæфирфæс ракодтонцæ анзи кæндæмæ æрцæуæг адæмæн. Кончиков кæстæртæн хуæдтолгæй рахæссун кæнун кодта еу сау фус æма 'й æ номбæл рагæрдун кодта. Мæ къох мин зæрдиагæй нилхъивта æма мин загъта: «Дæ фиди ном макæд фæгадæ кæнæ, мæ хор...»

Аци дууæ хабарæмæ гæсгæ ма уой зæгъуйнаг ан, æма лимæндзийнадæ дуйнæй еугур адæмхæттитæмæ дæр бæрзонд нимади æй. Уотæ мах адæммæ дæр. Уой фæдбæл æрмæг кæсетæ 5-аг фарсбæл. Мухур ба 'й кæнæн хуарз рагæмæ гæсгæ – æрæги 9 июни бæрæггонд цудæй лимæндзийнади Æхсæндуйнеуон бон.

Иван ИЛЬИН (1883-1954), философ: «Кæцифæнди адæм дæр рæстдзийнадæмæ, бартæмæ кæсуй æхе цæстæй; уодигъдæй, æгъдæуттæй иннети æнгæс нæй, æфсарæн, бийнонти цардарæзтæн, хуæрзфæтти уæлиауондзийнадæмæ аргъ кæнуй æхердигонд; æ дин, æ политикон бæлдитæ æма пæддзахадон инстинкт дæр æнцæ хуæдхуз. Еу дзурдæй, адæмтæй алкæмæн дæр ес, иннетæмæ ка нæййес,

Цæгат Иристони муфтий Гуæцæлти Хаджиморат дзубанди кæнуй Сунниттаг мæзгити арæзт мæдзали рæстæг.

РÆСТУОДÆЙ ЦÆРУНГЪОН КУД УÆН!..

Пусулмæнттæ хуæрзæрæги (6-8 июли) цитгинæй исбæрæг кодтонцæ сæ кадгиндæр бæрæг-бæнттæй еу – Хъурмантæ. Уой фæдбæл Цæгат Иристони цæрæг пусулмæнттæн ци берæ арфитæ ракодтонцæ, уонæми фиццæгидæр бæлвурдгонд цудæй, етæ цæйбæрцæбæл ахедгæ архайунцæ нæ республики медæгæ са-буйрадæ, ами цæрæг аллихузон адæмихæттити минæвæртти æма аллихузон динтæ æнхæстгæнгути медæстæу кæрæдзæй лæдæрундзийнадæ æма нимайундзийнадæ фæдарæй-фæдардæр кæнуни сæр-бæлтау.

Ауæхæн зундирахаст ба нæ уæлдай хъæбæрдæр гъæуй нури дзамани, айдагъдæр уотемæй исуодзæнæй нæ бон нæ Фидибæстæмæ нин знаги зæрдæ ка даруй æма нæ адзали амæттаг бакæнун-мæ ка гъавуй, уонæн бæрзæйсæт-тæн никъуæрд раттун.

Нæ нихмæ тохгæнгутæ хуарз лæдæрунцæ, сæ комкоммæ æр-балæбурдтитæй ке неци рауайд-зæнæй, уой. Æма сæ фудвæндæ æй нæ дзиллти зундирахаст исусхъуммитæ кæнун. Уомæй хестæртæбæл сæ зæрдæ уоййа-сæбæл нæ дарунцæ, æма уомæ гæсгæ ба уæлдай хъæбæрдæр архайунцæ нæ фæсæвæди сæри-зунд ниддзæгъæлтæ кæнунбæл.

Сæ еци архайд цæйбæрцæбæл зæрандзийнадæ хæссуы нæ пæддзахадæн, нæ дзиллæн æма нæ цардарæзтæн, уобæл дзубан-ди цудæй, Уæрæсей Национ анти-террористон комитетæн æрæги ци æмбурд адтæй, уомæ. Æ сæрдар, æдасдзийнади Федералон служби директор **Александр Бортников** куд фегъосун кодта, уотемæй нæ бæсти Æдасдзийнадæ гъæуай-гæнæг оргæнти архайди фæрци 2025 анзи рагацау еуварсонд æрцудæнцæ, фудгæнгутæ исар-азуинаг ке адтæнцæ, уæхæн 47 фудракæнди. Уæхæн цаутæн сæ еу бæлах е æй, æма æвуд адæм си ке бастъæлуй, никки бæлах ба ма е æй, æма фулдæр хæттити арæзт цæунцæ кæстæрти къох-

тæй. Фæстаг æртæ анзей дæргъи уорæд æрцудæй 2,5 мин æригон адæймаги, кæцитæ бахаудтæнцæ украинаг террористон организаци æма неонацистти тæваги. Нæ Фидибæсти нихмæ знагтадæ араз-гутæ уæлдай карздæрæй архай-унцæ нæ фæсæвæдæй сæхæцæн хъозæнттæ исаразунбæл. Еци миуæ ка 'нхæст кæнуй, уæхæн организацитæмæ хаунцæ – «Ко-лумбайн» æма «Маньяки культ убийц». Сæ дууæ дæр нимад æр-цудæнцæ террористон еугæндтæ-бæл æма сæбæл Уæрæсей Феде-рация хъодигонд ес.

– Нæ фæсæвæд зианхæссæг фæззиндтитæй багъæуай кæнуни ахсгиаг гъуддаг æнхæст кæнуни

Мадзал байгон кæнгæй, нæ республики муфтий **Гуæцæлти Хаджиморат** загъта:

– Сæйрагдæр æй, фæсæвæд цæмæй нæ овгъуд дзаманти ха-бæртти рæстадæ бæлвурдæй зононцæ, уæдта уонæн нуриккон æфсæддон операций хæццæ ци бастдзийнадæ ес, уой дæр син ба-лæдæрун кæнун.

Уæрæсей Федераций Пре-зиденти æнхæстбаргин минæвар Хонсар Федералон зилди **Юрий Чайки** номæй æмбурди архай-гутæн райарфæ кодта нæ респу-блики сæйраг федералон инспектор **Сергей Гончаров**. Е сæрмагон-дæй баханхæ кодта, Цæгат Ири-стони пусулмон дини Управлени

еугурæй дæр иристийнæгти æмус-хъæ ке тох кодтонцæ немугаг-фа-шистон æрбалæборгути нихмæ, уой. Гъе уотемæй еу инней фæсте фæззиндтæнцæ æ документат-лон романти тугъди туххæй, сæ сæйраг хъайтартæ ба иссæнцæ иристийнæгтæ, сæ хæццæ Гæз-дæнти æнсвæртæй дæр дууæ. Æ киунугутæй еуемæн – «Тæхунцæ хъурройтæ» – аккагонд æрцудæй Уæрæсей финсугти Цæдеси пре-ми. Æ уодуæлдай хъиамæти тух-хæй Геннадий Веретенниковæн нæ республики Сæргълаууæги бардзурдмæ гæсгæ лæвæрд æр-цудæй Кади гæгъæди.

Сæрмагонд æфсæддон опера-ций архайæг **Гæбути Игорь** мадза-ли радзубанди кæнгæй, куд загъта, уотемæй уомæ акъолпити ка 'й, етæ ка си кæци адæмихæттæй æй, уомæ гæсгæ сæ кæрæдзæй æгириддæр нæ дехтæ кæнунцæ. Уомæн æма син лæдæрд æй сæ еумæйаг ихæс: нацизми фæззиндæн искæрон кæ-нун. Æ загъд адтæй:

– Мах еу кæнуй нæ Фидибæ-стæ уарзундзийнадæ æма æ раз-мæ нæ бæрондзийнадæ. Мах сæрустур ан, нæ бæстæ гъæуай кæнуни ихæс махмæ ке 'рхаудтæй, уомæй, æма 'й æнæгъæнæй дæр исæнхæст кæнунбæл байархайд-зинан.

НÆ АГЪАЗИАУДÆР ФÆРÆЗНÆ – НÆ ЕУДЗИЙНАДÆ

Уæрæсей Президенти Адми-нистраций æма ислаймаг культуры Уæрæсейаг фонди хæццæ æмар-хайдæй нæ республики пусулмæнт-ти уодварнон Управлени айразмæ Дзæуæгигъæуи исаразта наукон-практикон конференци. Æрдзубан-ди си кодтонцæ Уæрæсей цæрæг адæмихæттити идейон-уодварнон

æй багъæуай кæнун пæддзахад-и бундортæ: Райгурæн бæстæ уар-зундзийнадæ, бийнонти еумæйаг царди хæзнатæ багъæуай кæнун, нæ овгъуди историон цаутæ зæр-дæбæл дарун, æма си нæ абони цардиуагæ аразуни нифсгун ун.

Уæрæсей Президенти Цæгат Кавкази æнхæстбаргин минæва-ри агъазгæнæг **Уалити Айдамир** устур аргъ искодта Цæгат Ири-стони пусулмон дини Управлений архайдæн, еци динбæл хуæст фæсæвæди 'хсæн устур патриот-тон-гъомбæладон куст ке кæнуй, уой туххæй. Зингæ ахедгæ архайд кæнунцæ Уæрæсей иннæ респу-бликити пусулмон динбæл хуæст адæмихæттити хæццæ рæстмæ рахастдзийнæдтæ аразуни фæд-бæл дæр.

Пусулмон дини культури Фон-ди директор **Михаил Грязнов** дæр æ радзубандий куд баханхæ код-та, уотемæй нигулæйнаг пæддза-хæдти 'рдигæй нæмæ фудзæрдæ ка даруй, еци тухтæ архайунцæ нæ бæсти адæми еудзийнадæ фехалунбæл, цæмæй аллихузон динтæбæл хуæст дзиллтитæ фæк-кæрæдзæмæ уонцæ, фехæла нæ кæрæдзæй лæдæрундзийнадæ, уобæл сæ ахъелунцæ.

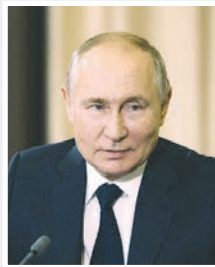
Нæ республики националон политики министради раздæри министрæ **Таболти Сергейæн**, **Касати Таймуразæн** æма нури министр **Бæгъиати Аланæн** сæ радзубандити гъуди еумæйаг ад-тæй: нуртæкки уавæрти аллихузон динтæбæл хуæст адæмтæн кæ-рæдзæй балæдæрунæй хуæздæр рагæ нæййес.

Пусулмон дини Еугурадæмон миссий сæрдар **Шариг Пшихачев**, Хъалмухъи муфтий **Султанахмед Каралаев**, Пятигорски Пæддза-хадон университети проректор **Ибрагим Ибрагимов**, куд бахан-хæ кодтонцæ, уотемæй нигулæй-наг пæддзахæдтæ бустæги фесин-мæ æвдесунцæ пусулмон дини ахурадæ, ардаунцæ иннæ адæмти Уæрæсемæ æд тохæнгæртæ æр-балæборунбæл. Сæ рахуæцæн ба æнцæ, æцæг динмæ æгириддæр ка неци барæ даруй, уæхæн нæу-æгарæзт экстремистон къуæрттæ. Еци къуæртти архайдæн 1990-2000 кæронгонд æрцудæй Уæрæ-сей, фал уæддæр Нигулæн архай-уй махмæ бабæй сæ фæстæмæ иснæуæг кæнунбæл.

Пятигорски пæддзахадон университети профессор **Майя Аствацатуровай** дзубандий ад-тæй, нуртæккæ нæ нихмæ идео-логон тохи циуавæр мæдзæлттæй пайдагонд цæуй, уæдта сæ нихмæ ци хузи никъуæрд лæвæрд цæуй, уонæбæл. Куд баханхæ кодта, уотемæй нæ Фидибæсти нихмæ архайгутæ сæ миутæн кæд алли-хузон «гурведауцæ» сæргæндтæ æргъуди кæнунцæ, уæддæр сæ медес æма нисанеуæг ба еу æй: нæ бæсти адæмти еудзийнадæ фехалун, ниддехтæ сæ кæнун, æма син уотемæй сæ хъауритæ басæттун. Æма сæ нихмæ тох кæнунæн ес айдагъдæр еунæг фæрæзнæ – нæ еудзийнадæ, ку багъæуа, уæд тохмæ нæ цæттæд-зийнадæ.

БИЧИЛТИ Алетæ

ÆУУÆНКАГ ГЪУДИ АХСГИАГ ГЪУДДАГИ ФÆДБÆЛ

Владимир ПУТИН, Уæрæсей Федераций Президент:
– Уæрæсе алкæддæр адтæй берæнацион æма берæкон-фессионалон бæстæ, е арæзт дæр уотемæй цудæй. Кæрæд-зей культуритæй, æгъдæуттæй, динтæй, кæрæдзæй гъæздуг кæнуйнадæй адтæй æма нерæнгæ дæр ма 'й æ хуæдхузд-зийнадæ æма тухæ нæ еумæйаг Райгурæн бæстæн – Уæрæ-сейæн...

фæдбæл ахедгæ куст еудадзуг-дæр æнхæст кæнуй нæ республи-ки пусулмон æхсæнадæ. Ци берæ аллихузон мæдзæлттæ арæзт цæуй, уонæй цалдæрей фæдбæл æй нæ дзубанди.

«МАХ ЕУ КÆНУЙ НÆ ФИДИБÆСТÆ УАРЗУНДЗИЙНАДÆ!..»

Нæ Цитгин Уæлахези цуппа-ринсæй анзей кадæн нæ республи-ки пусулмæнтти Уодварнон управ-лений хъæппæресæй, «Тумбул фингæ», зæгъгæ, арæзт мæдзали дзубанди цудæй, нæ Фидибæсти сæрбæлтау еугур дзаманти дæр тохгæнæг бæгъатæрти æскъу-æлтхдзийнæдтæ гъæуайгонд, нæ ирæзгæ фæлтæртæн зундгонд æма фæнзуйнаг куд уонцæ, уой туххæй æнæмæнгæ аразуинаг фарстатæбæл.

ци устур байвæрæн хæссуы, адæ-михæттити 'хсæн буцæудзийнадæ ма æруадзун туххæй, уæдта сæ медæстæу бастдзийнадæ фæдар-дæр кæнунæн, цæйбæрцæбæл устур ахедундзийнадæ ес, уой.

Мæдзали архайæг хъиримаг финсæг **Геннадий Веретенников** куд радзурдта, уотемæй еу-инсæй анзей размæ архивти агорун байдæдта, тугъди æ хуæнттæй ка фæммард æй, уони туххæй æрмæгутæ. Уотемæй еудадзуг исæмбæлидæ «æнахур уруссæг» муггæгтæбæл. Æма ин архивти куд байамудтонцæ, уотемæй базудта иристийнæгтæ ке 'нцæ, уой.

Уæдæй фæстæмæ Генна-дий Веретенников лæмбунæгдæр æргом æздахун байдæдта, еци муггæгтæ хæссæг адæймæгути хабæрттæмæ æма 'й уотемæй исбæлвурд кодта, æхе бабатæ

зундирахаст фехалуни фæндæй нигулæйнаг пæддзахæдтæ нæ них-мæ ци фудмиутæ аразунцæ, уони фегуппæг кæнуни туххæй мæд-зæлтти фæдбæл.

Мæдзали архайдтонцæ нæ ре-спублики уæлдæр ахурадон уагæ-дæнтти студенттæ, ахургæнгутæ, мæзгити аргъаугутæ, сæрмагонд æфсæддон операций тохгæнгутæ, пæддзахадон разамунддæттунæди къабæзти минæвæрттæ, сæрма-гондæй хунд кадгин иуазгутæ.

Æмбурд байгон кæнгæй, нæ республики муфтий **Гуæцæлти Хаджиморат** зæрдиагæй райарфæ кодта æ архайгутæн.

Нæ республики Парламенти сæрдар **Тускъати Таймураз** æ радзубандий куд баханхæ кодта, уотемæй, æмбурди ци фарстатæ-мæ каст цудæй, етæ хъæбæр ах-сгиаг уомæн æнцæ, æма сæ медес

уæхæн хебарæ уодирахаст æма фæрнуг исфæлдистадон уæгæ... Æ Фидибæстæ æцæгæй ка уарзуй, е æхе нæ искæнуи иннæ адæмти уодварни хæзнатæ нæу-инæг, фал фæййархайуй уони базонунбæл, балæдæрунбæл, цæмæй сæмæ æхе адæми дæр æркæсун кæна. Цæмæй еци хæзнатæй фæгъгæздугдæр кæна æхе адæми цардиуæгæ, хуæрзæфтауæн ин бакæна æ исфæлдистадон кустмæ...»

ДИГОРÆ

№22. 2025 анз.

11 июнь – хорхæтæни мæйæ

5

Æрдхуарддзийнадæбæл æновудун нæ кæстæртæн фæдзæхсун æй нæ адæми ахсигадæр æпгдæуитæй еу.

ÆРДХУАРДДЗИЙНАДÆ

АГЪНАТИ
ÆХСАРАГ
филологон
науки
кандидат

Рагæй дæр нæ адæммæ хъæбæр цитгин адтæй æрдхуарддзийнади æгъдау. Биццæу æ лæхъуæни карæмæ ку бахъæртидæ, уæд е 'мгæртти астæу агурдта, æхецæн æрдхуард кæмæй загъдтайдæ, уæхæн адæймаг.

Æхецæн æрдхуард иссерунмæ хъæбæрдæр бæлдтæнцæ æма еци гъуддаг исаразунбæл уæлдай зæрдийагæй архайдтонцæ, æнсу-вæртæ кæмæн нæ адтæй, уæхæн лæхъуæнтæ. Мадта бийнонтæ сæ-хуæдтæ дæр сæ еунæг фурти еци гъуддагмæ разæнгард кодтонцæ.

Æма лæхъуæн æхецæн лимæн ку иссеридæ, царди медæгæ ин уодзæнæй зæрдтаг, зæгъгæ, е ку ис-бæлвурд уидæ, уæд дууæ бийнonti дæр, сæ гæнæнтæ куд амониуонцæ, уомæ гæсгæ искæниуонцæ гъæу-гудтитæ. Сæ нæуæг æрдхуардæй сæрустур уиуонцæ айдагъ бийнон-тæ нæ, фал æнæгъæнæ муггаг дæр.

Хуæнхаг æгудзæг царди со-циалон фæззинд æрдхуарди ахе-дундзийнадæбæл нæ дзордзинан. Уой нæ этнографти барæ уадзæн. Зæгъун мæ фæндуй уой, æма еци тухст дзаманти дæр ирон адæм сæ дзурд некæд сайдтонцæ, дзурд ку раттиуонцæ, уæд, цийфæнди зин ку адтайдæ, уæддæр æй æнæмæнгæ æнхæст кодтонцæ лæгигъæдгунæй. Уæхæн фæткæ уæди рæстæгуйи уа-нæбæрæг дессаг некæмæ кастæй, уомæн æма алкæмæндæр лæдæрд адтæй, гъæуама уотæ ке уа, е.

Зæгъун гъæуй уой дæр, æма уæди рæстæгуйи нæ адæм æрдху-æрдтæ айдагъ сæхе медастæуæй нæ кодтонцæ. Ахид син уидæ æрд-хуæрдтæ æндæр кавказæ адæмтæй дæр, фал тæккæ лимæндæр ба адтæнцæ уруссæгги хæццæ.

Берæ историон цаутæ æри-мисæн æма берæ аллихузон ха-бæрттæ ракæнæн ес еци æрдху-арддзийнади фæдбæл, сæ еугурей еу уаци ранимайунæн фадует кæми ес, уомæ гæсгæ ба æрхæсдзинан, уæди рæстæгуйи кавказæ адæмти цардиуаги фарстатæмæ лæмбунæг ка 'ркастæй æма сæ фæффинста, еци номдзуд ахургæндтæй еуей æвдесæнтæ.

Кавкази тугъди рæстæгуйи уруси æфсади службæ кодта афицерай немугаг ахургонд Штедер. Берæ фæцæй Кавкази, адтæй Иристони кæмтти дæр. Ци уидта æма ци игъуста, уони финста æ бонуги. Еци бонуг ниммхур кодта немугаг æвзагбæл 1781 анзи Лейпциги. Ирон царди æууæлти туххæй си берæ хуарз æрмæг ес. Мах си райсдзинан уæхæн факттæ.

Кавкази тугъди рæстæгуйи уруси æфсадай лигъдæнцæ мæгур æнæбарæ æфсæддонтæ Иристони кæмттæмæ æма римахстонцæ сæхе ами цæрæг адæми хæдзæртти. Штедерæн ихæсгонд адтæй еци лигъд æфсæддонти æрæмбурд кæнун æма сæ фæстæмæ Уæрæсе-мæ ракæнун. Уомæ гæсгæ Штедер зилдæй кæмтти æма гъæути. Куд финсуй, уотемæй, дан, ирæнттæй неке исгъæр кодта, лигъд уруссаг æфсæддонтæ имæ ке ес, уой. Десаг, дан, мæмæ е фæккастæй, æма уруссаг æфсæддонтæ ирон хæд-зæртти цардæнцæ хе бийнonti ху-зæн, косун, дан, сæ æгириддæр нæ кодтонцæ. Ракодтонцæ си уæддæр цалдæр æфсæддонти. Æма кæмæ адтæнцæ, еци ирон лæгтæ сæ фæдбæл цудæнцæ коми думæгмæ, курдтонцæ, цæмæй сæ афицер ма бафхуæра. Уотæ æновуд адтæнцæ урусбæл.

Æууæндундзийнадæ æма дзурд æнхæст кæнун куд кадгин адтæнцæ мах адæми 'хсæн, уой туххæй зæрдийагæй финсуй Штедер.

– Дигори ку адтæн, уæд гъæди фæдзæгъгæл дæн. Æрталингæ 'й. Еу рауæн пихсити рауидтон цидæр рохс æма мæхе уордæмæ исаразтон. Хæстæг ку бацудтæн, уæд кæсун, æма арти алливарс

цидæр лæгтæ бадунцæ нимæтти. Ку мæ рауидтонцæ, уæд фæггæппитæ кодтонцæ. Сæ тохæнгæртæмæ фæллæбурдтонцæ, уотемæй цæй-бæрцæдæр рæстæг фæллæуд-тæнцæ.

Æвæдзи, мæн хуæн æнай-æнойти иуазæг сæмæ фæззинд-зæнæй, уой æнгъæл нæ адтæнцæ, æма уомæ гæсгæ ба мæ бацудæй фæттарстæнцæ. Æз ку нæбал æзмалдтæн, ку неци дзурдтон, уæд етæ дæр æрсабур æнцæ. Ракæ-ститæ кодтонцæ сæ алливарсти æма, мæнæй æндæр си ку неке ад-тæй, уæд мæбæл бауæндтæнцæ, фудгæнæг ке нæ дæн, уобæл. Се 'взаг син хуарз кæми зудтон, фал син куддæрти балæдæрун кодтон, зæгъун, фæдзæгъгæл дæн æма æнæгъæнæ бон стонг дæн.

Кæбæл исцурæвæрæ дæн, уо-нæй еу лæг, куд æй балæдæрдтæн, уотемæй сæ хæстæр, æ фарсмæ мæ æрбадун кодта, кæстæртæ уайтæк-кæ фингæ ракодтонцæ æма нин бай-еудæг æй дæргъæвæтийнæ дзубанди. Мæ фусунтæн сæ гæнæнтæ кæд бустæги цубур адтæнцæ, уæддæр устур ездондзийнадæ равдистон-цæ æнæнгъæлæги иуазæги бабоц кæнунæн. Уотемæй ба адтæнцæ абæргутæ. Сæ хæстæр адтæй зунд-гонд дигорон абæрæг Бекба.

Бекба баууæндтæй Штедер-бæл, дзурд ин равардта балимæн кæнуни фæдбæл. Уой фæсте Бекба æ абæргуйи хæццæ, æ лимæн Ште-дери курдиадæмæ гæсгæ, бацудæй уруссаг æфсæдмæ службæ кæнун-мæ. Æ ихæстæ, дан, хъæбæр хуарз æнхæст кодта еци Бекба, æстауй æй æ финстийи Штедер.

Ирон адæм уруси хæццæ ли-мæнæй ке цардæнцæ, уомæн берæ æвдесæндæртæ ес. Радзордзинан ма мæнæ ауæхæн историон цаути фæдбæл. 1774 анзи Иристон байеу æй Уæрæсей хæццæ. Уæрæсей хæцауадæ равардта ирон адæ-мæн хуæнхти цæстæй будурмæ раледзæг адæм будурти аразун райдæдтонцæ сæ гъæутæ уруссаг хуторти кенæ хъазахъаг станицити фарсмæ.

Хуæн ист æй социалон хизæгтæй.

Мæздæг адтæй уруссаг фе-дар æма æ алливарс ирæнттæ исаразтонцæ гъæутæ: Чернояр-ское, Ново-Осетинское, Большое Осетинское, Ос-Богатырь, Бугулов, Хестанов, Джикаев æма æндæртæ. Уæхæн гъæутæ арæст æрцудæнцæ æндæр рауæнти дæр. Ами зæгъун гъæуй уой, æма будурмæ раледзæг дзиллитæ райдæдтонцæ сæхецæн лимæнтæ кæнун, ци хъазахъ æма уруси фарсмæ æрцардæнцæ, уони хæццæ.

Еуæй-еуæтæ, сæ уруссаг зон-гити лимæнтæбæл ке нимадтонцæ, уомæ гæсгæ сæ цæуæтбæл æвард-тонцæ уруссаг нæмттæ, уæдта сæ хигъди финстонцæ уруссаг мугга-гæй. Уотемæй Мæздæг æрцæрæг иристийнæгги 'хсæн фæззиндтæй уруссаг муггæгтæ: Иванов, Черны-шов, Насонов, Никифоров, Сидоров, уæдта хъазахъаг муггæгтæ: Васи-ленко, Николенько, Сидоренко æма æндæртæ.

Лабæмæ (Хъæрæсе) ци ирæнт-тæ фæллигъдæнцæ, уонæй Чер-честæ сæхе ниффинстонцæ куд Черкесовтæ, Чехойтæ – Чеховтæ. Разиндзæнæй ма æндæр уруссаг муггæгтæ дæр иристийнаг адæммæ, фал уонæбæл нæбал дзордзинан, еци фарстатæбæл сæрмагондæй фæдзæдзурон гъæуй.

Аллихузон адæмхæттити ми-нæвæртти 'хсæн кæрæдземæн æрд-хуард зæгъуни æгъдау хъæбæрдæр рапарахат æй Устур Фидибæстон тугъди рæстæги. Иристийнаг тугъ-дон лæхъуæнтæ, фашистти нихмæ тох кæнгæй, устур таси уогæй, сæхе-цæн акъопити æмбæлттæ кодтон-цæ бæгъатæр æфсæддонтæй, нæ бæсти адæмти хæццæ, цæмæй еци зин дзамани сæ фарсмæ адтайдæ, æууæнкæ кæбæл адтайдæ, уæхæн тугъдонтæ. Кæрæдземæн дзурд дæтгæй, еци тугъдон æмбæлттæ тугъди будури æвдистонцæ устур бæгъатæрдзийнадæ. Нæ газеттæ æма нæ журналти сæ кой ахид фæккæнунцæ.

Æрдхуарддзийнадæ тугъдон фæззинд ке 'й, уомæн берæ æвде-сæнтæ ес. Советон ахургонд Э.А. Грантовский финсуй, зæгъгæ, ирон адæммæ æрдхуард кæнуни фæт-кæ æрхæрдтæй скифти цардæй. Æвæдзи, аци гъди раст æй.

Скифти истори лæмбунæг ниф-финста æ дзамани грекæг историк Геродот. 2500 анзей размæ еци ахургонд адтæй скифгаен сæхемæ, фæууидта син сæ цард, сæ тугъдон гъуддæгтæ. Æ историй 4-аг киуну-гæ уонæбæл финст æй.

Геродот куд финсуй, уотемæй скифгае тугъдон адæм адтæнцæ, соми, дан, кодтонцæ сæ фидтæлти циртитæ æма тохæнгæртæй. Бæл-вурдæй финсуй скифти æрдхуард кæнуни æгъдаубæл. Рагдзаманти ирон адæм куд кодтонцæ, раст æй уотæ аразтонцæ скифгае дæр.

Скифгаемæ мах нуриккон адæмæй никки тухгиндæр адтæй æрдхуард кæнуни æгъдау. Уой кой райгустæй сауæнгæ идард бæсти-тæмæ дæр, таурæхъти æма æмбе-сæндти хузи æй дзурдтонцæ Греци æма Роми паддзахæдти галауанти. Рагонбердзейнаг финсæг-сатирик Лукиан Сирийаг (сахар Самосан-тæй рацæуæг) II æноси (нæуæг нимадæй) ниффинста скифти æрд-хуард кæнуни æгъдауи фæдбæл сæрмагонд уадзимис «Токсарис или дружба». Уруссаг æвзагмæ тæлма-цæй æй ниммхур кодта академик

В.В. Латышев. (Кæддæр мах газети дæр мухургонд æрцудæй дигорон æвзагмæ тæлмацгондæй – Ред.). Раст зæгъун гъæуй, Лукиани но-велли берæ æримисгæ хабæрттæ ес, фал æ бундор æцæг æй – уæди фæткитæмæ гæсгæ «варварти» цард æмбесонди хузи æвдистонцæ.

Зундгонд ромаг поэт Публий Овидий Назон хуарз зудта сарматти, се 'хсæн фæццардæй Сау денгизи билгæрон еуминкий сахар Томи дæс анзей бæрцæ (VIII анзæй XVIII анзмæ). Куд зæгъуй, уотемæй иса-хур кодта сарматаг æвзаг æма ибæл æмдзæвгитæ дæр финста.

Овидий куд финсуй, уотемæй сарматаг зæронд лæгтæй берæ фегъуста рагон таурæхътæ æма æмбесæндтæ сарматти цардбæл. Æхе цæститæй син фæууидта сæ цард æма финсуй, зæгъгæ, кæд мæгур варвартæ адтæнцæ, уæддæр сæмæ бæрзонд æвæрд адтæй ездондзийнадæ. Сæрустур адтæнцæ сæ кæнгæ 'нсувæртæй, æнхæст кодтонцæ сæ дзурд.

Советон ахургонд А.М. Хазанов куд рартаста, уотемæй скифгае æма сарматтæмæ æрдхуардæн адтæй сæрмагонд идауæг, хъæмайæн сæмæ Арес куд адтæй, уотæ.

Æрдхуард арæст æй дууæ дзурдемæй – ард æма хуæрун-æй. Мевдесæг хуæрун ци амонуй, уой алкедæр хуарз зонуй. Нæ дзурду-ати ард æй хецæн дзурдæй дæр, амонуй: клятта, присяга. Нуртæккæ аци дзурд ахиддæр æмбæлуй дзурдбæстити. Зæгъæн: Нарт сæ Уацамонгæй хуардтонцæ ард; ард дин хуæрун аци зæнхæй, соми кæ-нун бæрзонд цъæх арвæй.

Ард дигоронау игъусуй арт. Профессор Абайти Васо куд зæгъуй, уотемæй ирон æма дигорон дзурди хуэтæ рацудæнцæ рагон ирайнаг арта – кенæ – рта-йæй. Арта-йæн рагон ирайнаг æвзæгги фудлæг ахедундзийнадæ адтæй. Еци гъуд-даг æвдесунцæ нæ маддæлон æв-заги мæнæ ауæхæн дзурдбæститæ: Хуцауи ард, адæми ард, ард ди бацæуæд, ард дæ байафæд, ард дæ фæдбæл æфтуд æрцæуæд æма æндæртæ.

Куд уинæн, уотемæй еуæй-еу дзурдбæстити ардæн ес бафауй-наг нисанеуæг. Цæмæн уотæ 'й, е бæрæг нæма 'й.

Скифгае, сарматтæ æма алан-тæ ардæн ке кувтонцæ, е бæрæг æй сæ сахар номæй дæр. Хъирими са-хар Феодосий кæддæр алантæ худ-тонцæ Артаба, нур æй зæгианæ куд авд арди. Алантæ, æвæдзи, еу ардмæ нæ кувдтонцæ, фал авдемæ.

Рагон ирайнаг адæммæ дзурд ард (дигоронау – арт) кадгин ке ад-тæй, уой æвдесунцæ, ци адæймæ-гуйи нæмттæ сæмæ байзадæй, етæ: Артахшатра, Артафарн, Артабан, Артавазд, Артапат æма æндæртæ.

Берæ зундгонд ахургæндтæ архайдтонцæ дзурд ард (арт) ра-тасунбæл. Рагон ирайнаг æвзаги æ медес адтæй «священный», авести ба ин ес цидæр уæларвон медес – «благодать».

Ирон æвзаги дзурд ард мев-десæг дзурд хуæруни хæццæ баст цæмæн æй, е зин зæгъæн æй. Уотæ ку фæззæгъунцæ, дæ нестæ дин хуæрун, гъома, цæмæй дæ нестæ фесæфонцæ, зæгъгæ, уæд уой балæдæрун æнгъезуй, фал ард ба куд ес хуæрæн? Еци фарста не-рæнгæ дæр ма лæууй ахургæндти размæ.

КАК РЕШИТЬ НЕРАВЕНСТВА

Для граждан России справедливость и закон дороже денег

Ко многому в жизни людям приходится привыкнуть и принять как есть. «На роду написано», «плечью обуха не перешибешь», «судьба – индейка»... Понятно, что абсолютного равенства, братства, свободы и прочих прекрасных вещей достичь все-таки невозможно. Но есть то, что больно задевает всех – богатых и бедных, молодых и не очень, в разных странах и в любые времена. Несправедливость. С ней человек смириться не готов никогда.

Главное, чего люди хотят и требуют, – чтобы мир был устроен «справедливо», «по совести», «правильно». Причем не только для него лично. «Счастья всем, и пусть никто не уйдет обиженным!», цитируя знаменитых отечественных писателей-фантастов. Однако «решение неравенств» в социальной сфере – задача, конечно, не из легких. Голыми лозунгами вроде французского «свобода, равенство, братство» или советского Кодекса строителя коммунизма чужую беду не разредешь и сыт не будешь. Тем важнее понять, с чего начать и как действовать.

Ученые Института социологии Федерального научно-исследовательского социологического центра (ФНИСЦ) РАН провели масштабное исследование, в ходе которого особый акцент сделали на проблеме «избыточных социальных неравенств». Проще говоря, той несправедливости, которая людей особенно сильно раздражает и обижает. В таких вопросах получить от граждан обратную связь – особенно важно и нужно. Главная цель государства, если оно стремится обеспечить своему народу благополучие и уверенность в будущем, – сделать все возможное для смягчения и устранения подобных проблем. Без этого невозможно говорить ни о доверии людей к власти, ни об их уверенности в своем будущем.

КАК ЖИЗНЬ?

Как вам сейчас живется? Социологи ИС РАН регулярно спрашивали об этом граждан России в течение четверти века. В 2001 г. почти две трети респондентов (64%) считали свою жизнь «удовлетворительной», каждый пятый (20%) – хорошей, 16% – плохой. Сейчас картина несколько лучше: 61% граждан своей жизнью удовлетворен, больше трети (34%) считают ее хорошей, пессимистов – 5%. Несмотря на все трудности, в последние три года отмечена устойчивая тенденция: социальное благополучие граждан России растет, и они об этом говорят сами. Число людей, недовольных своей жизнью, становится меньше, респондентов с высокой самооценкой – растет. Двадцать лет назад их количество в обществе было примерно равным. Сейчас – оптимистов почти в 7-8 раз больше, чем обиженных на свою судьбу.

Естественно, замер средней температуры по больнице дело весьма относительное. В разных демографических группах позиции отличаются порой как небо и земля. Всегда, конечно, лучше быть молодым, богатым и здоровым, чем бедным, старым и больным. Подавляющее большинство людей в возрасте 18-29 лет считает свою жизнь хорошей (45-46%) или по крайней мере удовлетворительной (50-51%), пессимисты – трое из каждых ста. В возрасте старше 66 лет на многое смотрят грустнее. Среди таких респондентов радуются жизни только четверть (26%), удовлетворены две трети (67%), плохо себя чувствуют 7%. Жители столичных мегаполисов (Москвы и Санкт-Петербурга) оптимистичнее, чем люди из небольших городов, деревень и поселков. Разница в уровне жизни столиц и провинции дает о себе знать.

Людям нужна не уравниловка в доходах, а равенство стартовых шансов. Для всех и каждого. И пусть никто не уйдет обиженным

Данные опросов могут отличаться от статистических данных: социологи справок не требуют и верят респондентам на слово. Так или иначе, в ходе исследования по общероссийской выборке, соответствующей социально-демографической структуре населения страны, было зафиксировано, что среднемесячный личный доход в России – 46 496,4 рубля «чистыми» (зарплата, пенсия, приработки и др.). Среднее значение дохода на одного члена семьи – 32 515,6 руб. Понятно, что в одних домах щи пустые, а в других бриллианты мелкие, между малоимущими и хорошо обеспеченными гражданами пропасть огромная, иногда в десятки раз. Но порядок цифр говорит сам за себя. Немудрено, что люди с доходом до 0,75 медианного (среднего по стране) в три раза реже считают свою жизнь хорошей, чем получающие от 2 медиан и больше (22% и 66% соответственно). С ростом доходов оптимизм ощущимо растет, а черные мысли идут на убыль. Резко различается самоощущение тех, у кого есть собственный бизнес, руководителей и специалистов с высшим образованием – от рабочих, рядовых сотрудников торговли и бытового сервиса и др. Весьма неплохо чувствуют себя и самозанятые граждане – что лишний раз доказывает эффективность такой системы. Другое дело, что далеко не у всех есть возможность открыть собственное дело или перевести свою жизнь на коммерческие рельсы.

При этом «хорошая жизнь» в понимании наших сограждан – это не только высокие доходы, но и доступ к качественной ме-

дицине, возможность отдыхать во время отпуска и проводить досуг, шансы получить хорошее образование и свобода выражать свои взгляды, состояние здоровья и жилищные условия, нормальное общение с друзьями и теплые отношения в семье, уважение и поддержка в обществе. Интересно, что 25 лет назад возможность выражать свои политические взгляды не слишком сильно влияла на степень довольства и недовольства «жизнью в целом». Сейчас значимость этого фактора выросла вдвое – с 33% до 69%.

КОМУ УЛЫБНЕТСЯ УДАЧА

Респонденты считают, что «жизнь удалась», если они смогли достичь поставленных перед собой целей. Похвастаться большими успехами могут, конечно, далеко не все. Лишь каждый двадцатый россиянин (5%) сумел разбогатеть или влиять на то, что происходит вокруг. Хорошо зарабатывают 16%, а 41% рассчитывает на это в будущем. Лишь один из ста смог стать богатым. Но четверть россиян такой надежды не теряет. А вот проснуться знаменитым или иметь доступ к власти – такие мечты трем четвертям граждан даже в голову не приходят. Нет такого в их системе жизненных ориентиров.

Есть вещи, которые деньгами не измеришь, но люди их очень ценят: «Ну и пусть другие зарабатывают больше, зато я – счастлив!» Получить хорошее образование удалось половине граждан, создать счастливую семью – 65%, воспитать хороших детей – 53%. Надежных друзей имеют три четверти респондентов (75%), стали профессионалами в своем деле 47%, нашли интересную работу 45%, живут в своей отдельной квартире 65%. Карьеру сделал лишь каждый пятый (19%), имеют доступ к власти 3%. Но при этом 49% гордятся тем, что они «сами себе хозяева», 68% считают, что «честно прожили свою жизнь». Половина (52%) уже сейчас живет, по их мнению, не хуже других, а еще треть надеется достичь такой цели.

Правда, одно дело личный опыт, другое – представления о том, «как бывает» в принципе, кому удача улыбается охотнее всего. В целом, считают опрошенные, финансовое благопо-

лучие человека стоит на трех китах. Это наличие нужных связей и знакомств, упорный труд и хорошее образование. На первый план такие составляющие жизненного успеха в ходе опроса вывели три четверти респондентов. Считают их неважными от 17 до 21 процента. От 42 до 51% полагают, что успех приходит к тем, кто происходит из богатой семьи, имеет образованных родителей и политические связи. От 36 до 43 процентов респондентов с этим не согласны.

Лишь около четверти россиян думают, что жизненный успех определяется неразборчивостью в средствах и «наглостью – вторым счастьем», зависит от места, где человек родился, его политических убеждений, пола и национальности. Остальные респонденты о согражданах все-таки лучшего мнения. И верят, что не все вокруг готовы идти по чужим головам, а честный и упорный труд – рано или поздно вознаграждается.

По словам опрошенных, ради важной цели они готовы рискнуть деньгами или имуществом (18%), служебным положением (21%), интересной работой (19%), поступиться своей независимостью в поступках и суждениях (15-19%). А вот здоровьем ни за что не стали бы рисковать 87%, психологическим состоянием – 79%, близостью с любимым человеком, собственным добрым именем, дружескими отношениями – 83%. Есть ценности, которые важнее всего. И по-настоящему удачливыми в России считают людей не просто обеспеченных. Семья и рождение детей, здоровье, хорошая работа, возможность самореализации – это наиболее важные критерии жизненного успеха.

И еще об одном понятии, которое увековечено даже в тексте Гимна, и не только нашего. О свободе. Отношение к ней многое говорит о национальном характере.

За 10 последних лет в обществе стал несколько сильнее запрос на установление социального равенства, люди чаще готовы «прежде думать о Родине, а потом о себе». Но и свободу наши сограждане ценят очень высоко. За эти годы на 8 процентных пунктов увеличилось число тех, кто уверен: без свободы жизнь человека теряет смысл.

Среди наших базовых ценностей – опора на семью и дружеские связи, заложенное «в генах» стремление помочь слабым, уязвимым, нуждающимся, неприятие чуждых стандартов жизни, корысти или человеконенавистничества. Такие моральные устои провозглашает как христианство, к которому относят себя около 70 процентов граждан, так и другие религии. Да и люди неверующие считают эти нормы крайне важными для себя...

ДИГОРАЕ

№22. 2025 анз.

11 июнь – хорхаэаени маэйэ

7

С одной стороны, большинство граждан России (69%) считает, что свобода важнее материального благополучия. Однако если индивидуальную свободу противопоставить социальному равенству и «интересам общества», картина станет иной. Выбор люди сделают скорее в пользу общего блага. Только треть (34%) в этом случае выступят индивидуалистами, остальные проявят коллективизм. Жить в обществе, построенном на началах социального равенства, чаще хотят люди старшего возраста или из «уязвимых» групп с низким доходом и пр. Молодежь и обеспеченные граждане, а также сторонники «западного пути» для России чаще других высказываются за индивидуальную свободу. Кстати, за социальное равенство выступает 71% руководителей разного уровня и только 36% предпринимателей и самозанятых, привыкших жить на свой страх и риск.

ТРЕБУЕТСЯ ПОМОЩЬ

К сожалению, многие надежды и идеалы не выдерживают столкновения с реальностью. Время сложное, и на самочувствии людей это, конечно же, сказывается. Однако на протяжении многих лет социологи отмечают, что даже самые серьезные кризисы не повергают граждан России в панику. Когда они говорят не о стране в целом, а о собственном регионе или населенном пункте, то в несколько раз чаще называют ситуацию «нормальной» и спокойной (23%, 51% и 59% соответственно). Большинство отмечает, что социальное напряжение если и возросло, то незначительно, а в целом все осталось по-прежнему. Тем не менее более четверти респондентов (27%) считают, что стала хуже ситуация с медицинской помощью, снизился уровень жизни населения (42%). Граждан тревожат проблемы личной безопасности, моральное состояние общества, усиление межнациональной напряженности, проблемы, связанные с действиями недружественных нам государств, экологические вопросы и многое другое.

Говоря о будущем страны и ее пути, общество проявляет самую высокую сплоченность за все годы опросов. Путь считают верным

Несправедливые, избыточ-

ные неравенства, которые есть в современном обществе, – одна из застарелых больных тем. И у людей есть свои рецепты борьбы с такой ситуацией. Нет, речь вовсе не идет о том, чтобы установить «уравниловку» и делить «все на всех». Граждане хорошо понимают, что есть объективные причины, по которым одни имеют больше, а другие меньше. Социальную справедливость россияне усматривают в ином, более важном. По мнению респондентов, главный ее компонент – это равенство всех перед законом. Закон должен на практике действовать так, чтобы никому было нельзя уйти от ответственности только потому, что он «начальство», богат или знаменит. Так думает 61% граждан.

Большее половины (51%) считают необходимым равный доступ к необходимой медицинской помощи. Вне зависимости от того, где человек живет и сколько у него денег. Треть (32%) выступают за то, чтобы уровень жизни у всех был примерно одинаковым: без супербогатых и слишком бедных. Кстати, к чужому богатству люди относятся более лояльно, а вот с бедностью настойчиво требуют бороться на государственном уровне, силами всех органов власти. Главное, говорили респонденты, чтобы положение каждого члена общества зависело от его труда. Чтобы он мог достичь всего, на что способен, а дети из разных по своему благосостоянию семей получали одинаковые стартовые возможности для успеха. Такое положение дел будет действительно справедливым.

Россияне считают более-менее правильным, что люди со средствами могут позволить себе купить более хорошее жилье, чем все остальные. Не против того, что пенсия будет выше у тех, кто получал большую зарплату (при условии, если он делал это честно). Но им очень не нравится, что доходы граждан одной страны различаются настолько сильно. Подобное неравенство недопустимо – так считает подавляющее большинство респондентов. Опрошенные также полагают, что люди в России пока не получают достойного вознаграждения за свои интеллектуальные способности и квалификацию, за упорный и тяжелый труд. Лишь около

половины респондентов назвали справедливой сегодняшнюю систему распределения частной собственности (право на нее считают неотъемлемым 94% граждан).

В решении этих проблем люди в наибольшей степени полагаются на государство. Во всех прочих случаях – скорее пойдут за помощью к родственникам (74%) и знакомым (50%), решат как-то выкручиваться сами (18%). Но если говорить об обществе в целом, то 61% опрошенных сказал однозначно: без постоянной заботы и опеки государства большинству из нас не прожить. Лишь 19% полагают, что такое возможно, а каждый пятый (21%) ответа не дал. 45% граждан сказали, что в социальной сфере государство должно обеспечить всему населению определенный минимум благ, а желающие получить больше пусть добиваются этого уже сами. 16% считают, что помогать надо только слабым и беспомощным. Лишь 3% предложили спасать утопающих их же руками и «не вмешиваться». 37% уверены, что ключевая роль государства должна заключаться в одном: обеспечить полное равенство всех членов общества – имущественное, правовое и политическое.

Политика, которую государство проводит в различных сферах экономической и социальной жизни, в целом граждан удовлетворяет. Но есть нюансы. В ходе опросов значительное число респондентов указали, что далеко не все их ожидания оправдались. Это касается обеспечения достойной оплаты труда (33% недовольных, все полностью соответствует чаяниям – у 12%). Право на жилище, равенство всех перед законом независимо от социального статуса, благополучие пожилых людей – примерно треть респондентов считают, что здесь государству еще работать и работать.

Нельзя сказать, что люди совсем не замечают усилий и благих намерений властных структур. Оценивают их достаточно критично, но отдают должное, если результаты позволяют сократить неравенства в обществе. Так, каждый пятый респондент считает, что реализация национальных проектов «Здравоохранение» и «Безопасные качественные дороги» помогли к этой цели продвинуться. Около 14% положительно оценили нацпроекты «Жилье и городская среда», «Спорт – норма жизни», «Цифровая экономика», «Туризм и индустрия гостеприимства». 16% одобрили нацпроект «Демография». К сожалению, достаточно большое количество граждан о таких благих начинаниях имели смутное представление или не смогли дать ответ вообще.

НЕ СЕГОДНЯ – ЗАВТРА

В целом люди у нас не склонны к панике, смотрят на свою жизнь достаточно оптимистично и научились преодолевать даже самые серьезные трудности. Но страхи и тревоги есть у каждого. По данным опросов (можно было выбрать из длинного списка не более 3 позиций) в экономической сфере граждане больше всего опасаются, что упадет уровень их жизни (56%), ухудшится ситуация с продуктами питания (27%), снизится промышленное производство (20%). Стращаются необеспеченной старости (37%), безработицы (29%), гиперинфляции (38%), нестабильности на работе (11%), ущемления своих интересов (21%). В социальной сфере граждане очень бы не хотели наблюдать рост преступности (45%), увеличение числа мигрантов (41%), ухудшение медицинского обслуживания (40%), поляризацию общества на «элиту» и «людей второго сорта» (28%), деградацию культуры (20%), не-

возможность решить жилищные проблемы (15%). Если все это не «наказ политикам от избирателей» – тогда что? Приоритеты государственной политики россияне представляют себе как нельзя лучше и активно об этом говорят.

Вообще-то большинство россиян слишком далеко вперед свою жизнь не планирует. 38% в состоянии это сделать только на ближайшие 1-2 года, 18% – на ближайшие 3-5 лет, а потом корректируют свои действия с учетом ситуации. Прозорливые 4% заглядывают не меньше чем на 5-10 лет вперед. А 40% ничего не загадывают, слишком все непредсказуемо.

И все же больше половины (55%) постоянно размышляют о своем будущем, почти две трети (64%) – о судьбе своих детей. 39% задаются вечным вопросом о судьбах Родины. Самые частые эмоции при этом – беспокойство и надежда. Страха и тем более отчаяния россияне не демонстрируют. Твердую уверенность, что все будет хорошо, высказали 15%.

Более трех четвертей граждан уверены, что Россия идет правильным путем, и это даст свои позитивные результаты. 47% считают ее главной задачей стать одной из наиболее экономически развитых и политически влиятельных стран мира (о возвращении статуса супердержавы, как был у СССР, мечтают вдвое реже – 24%). Граждане надеются, что в будущем многие проблемы удастся решить (30%), а люди в России будут жить намного лучше, чем сегодня (21%).

Анна ЧЕТВЕРИКОВА,
Российская газета
– Федеральный выпуск:
№111(9650)
от 22 мая 2025 г.

На этих страницах использованы взятые из социальных сетей фотографии.

День медицинского работника отмечается 15 июня. С их профессиональным праздником поздравляем с благодарностью за их труд во благо людей!

* Ушел в себя, когда
позвали. Но тут же вышел
из себя.

* О, сколько дел мне
предстоит не сделать.

* Детишки жизнь нам
украшают... Когда
фломастеры найдут.

* Я на рыбалку не поеду –
мне разрешают дома пить.

* Людей хороших очень
много. Просто они под
слоем сволочей.

* Купила торт, воспитываю
волю...

КАДÆ ЦАРДÆЙ ТУХГИНДÆР ÆЙ – ÆНОСТÆМÆ ЦÆРҮЙНАГ ÆЙ!..

БИТАРТИ Заурбег

Алли рæстæгуги дæр Иристон æ сæр бæрзæндти кæмæй хаста, æ арфиаг фæллæнттæй ин кадæ ка искодта, уæхæн адæймæгугтæй мæгур некæд адтæй. Уонæй æй зундгонд кафæг, хореограф æма балетмейстер, алæмæти цæмæдесаг «Хъæмæти хæццæ кафт» ка исæвардта æма 'й тæккæ фиццæг ка ракафта, еци адæймаг – Битарти Заурбег дæр. Гъулæггагæн, æ цардвæндаг æгæр цубур рауадæй, æ тæккæ лæги кари куд бацудæй, æ берæ фæндитæ æма нисантæ сæ еугур æ къохи ку нæма бафтудæнцæ, уотемæй. Фал ин нæ Исфæлдесæг ци ирд искурдиадæ балæвар кодта, е ба æнностæмæ нæ аййевадон хæзнадони æрттæвдзæнæй. Æма Заурбег рохс ном иронх ке нæй, уомæн æвдесæн æй, æ кадæн ци фести- валь арæзт æрцæудзæнæй рæхги, е дæр.

БИТАРТИ Заурбег Мæскуй паддзахадон цирки архайæг Туйгъанти къуари иуонг (евгъуд æноси 30-аг æнзти райдайæн).

ФЕСТИВАЛЬ БИТАРТИ ЗАУРБЕГИ КАДÆН

Битарти Заурбег адтæй зундгонд ирон кафæг, педагог, хореограф, балетмейстер. Æ ном æ рæстæги райгъустæй кæддæри устур Советон Цæдеси берæ республикитæбæл. Адæмон кæфтити ансамблтæн программæ исæвæруни туххæй æй фæххониуонцæ Хонсар Иристонмæ, Грознамæ, Элистамæ, Челябинскмæ, Астæуккаг Азимæ, нæ бæсти берæ æндæр сахартæмæ...

Зундгонд балетмейстер, ССР Цæдеси адæмон артист Игорь Моисеев разамонæг кæмæн адтæй, еци игъустгонд ансамбли е 'сфæлдистадон над ке райдæдта, е дæр фагæ 'й, Битарти Заурбег ци устур искурдиади хецау адтæй, уой балæдæрунæн.

«Хъæмæти хæццæ кафт»-æй уæлдай Битарти Заурбег, ансамбль «Терки» косгæй, исæ-

вардта, аййевадæуарзгуги зæрдæмæ хъæбæр ка фæццудæй æма абони дæр ма ансамбль «Алан»-и репертуари ка 'й, еци кæфтитæ – «Къахифийтæбæл кафт», «Дууæуæладзугон кафт», «Кизгутти кафт», «Ирон вальс», «Акушинаг кафт» æма берæ æндæртæ.

«Алан»-æн бацæттæ кодта ансамбль кæмæй исфедудта æма æ астæуккаг цæгиндзæ ка иссæй, ирон дæснидæр кафгуги уæхæн къуар, се 'хсæн: **Козати Зелимхан, Калоти Земфирæ, Плити Нодар, Булацати Таймураз, Карсанати Мæхæмæт, Засети Валентинæ, Джиккайти Тотрадз, Æбити Виктор...** Уæхæн ахуркæнуйнæгги бацæттæ кæнæ, е æхуæдæг кæбæлти æй!

Куд иннетæй, уотæ Къодзати Зелимханæй абони дæр иронх нæй æ искурдиадæгин

æма курухон ахургæнæг. Æ ном арф æвæрд æй æ зæрди, æма 'й исæносон кæнуни фæндæ Зелимханмæ рагæй адтæй. Уотемæй имæ 'рцудæй хуарз гъуди – Битарти Заурбег номбæл дуйнеуон фестиваль-конкурс исаразун. Æ фарсмæ балæудтæнцæ, æ фæндæ ахсгигæбæл ка баниматта, уæхæн хъæппæресгун адæймæгугтæ, æма гъуддаг исирæзтæй.

Фестиваль арæзт æрцæудзæнæй аци анз 17 июни. Цæмæй си байархайонцæ, уой туххæй нæ республикæмæ 'рцæудзæнæнцæ иуазгутæ Цæгат Кавкази 12 регионемæй – Абхазæй, Хонсар Иристонæй, Кæсæг-Балхъарæй, Дагестанæй, æма æндæр рауэнтæй. Сæ минæвæрттæ, национ кафти ансамблти архайгутæ, равдесдзæнæнцæ хъæмæти хæц-

цæ кафти сæ дæснидзийнадæ. Аргъæнæг син уодзæнæй сæрмагонд жюри, æ сæргъи – Уæрæсей адæмон артист Козати Зелимхан, уотемæй. Фиццæг, дуккаг æма æртиккаг бунат байахæсгутæн балæвар кæндзæнæнцæ фестивали сæрмагонд лæвæрттæ æма æхцай премитæ. Битарти Заурбег номбæл фестиваль-конкурс арæзт цæуи фиццæг хатт. Фал æ исаразгутæ фæндæ кæнунцæ, нураæй фæстæмæ æй алли анз дæр аразун, цæмæй хъæмæти хæццæ кафти дæснидæртæ сæ аййевадæ æвдесонцæ æма кæрæдзей сæ фæлтæрддзийнади хæццæ зонгæ кæнонцæ.

Гъуддаг цæмæй исирæза, уомæн зæрдиагæй байагъз кодта **Битарти Вячеслав**, æма ин æ исаразгутæ зæрдибунæй арфæ кæнунцæ.

ХУÆРЗГÆНÆГИ ХУÆРЗÆН АККАГ АРГЪ КÆНУН ДÆР ХУÆРЗДЗИЙНАДÆ ÆЙ!..

АРФИАГ ÆЙ СÆ АРХАЙД АДÆМИ ДЗÆБÆХДЗИЙНАДÆН

Дигори райони социалон æма ахурадон-культурон къабæзти архайгуги къуарæн сæ æновуд фæллойнæ æма æнтæстгин фæллойни туххæй æрæги лæвæрд æрцудæнцæ экологи æма цардæрæзти æдасдзийнади наукии Æхсæнадæмон академий хуæрзеугутæ.

Академий профессор **Елхъанти Аслан** æма сахар Дигорай сæргълæууæг **Къоцкити Эльбрус** кадгин уавæри Кади гæгъæдитæ исаккаг кодтонцæ Дигори райони администраций культури управлений хецау **Наталья Багомедовайæн**, райони культури Хæдзари косгутæ **Гуæздæрти Фатимæн, Куринти Зæлинан** æма **Зæгæлти Ларисæн**. Уæхæн хуæрзеуæг ма лæвæрд æрцудæй сувæллæнтти рæвдауæндонæ «Карапуз»-и гъомбæлгæнæг **Еленæ Таченкойæн**, рæвдауæндонæ «Калинка»-ий логопед **Оксанæ Жилкинайæн**, Мостиздæхи рага-

цау цæттæгæнæн къуари гъомбæлгæнæг **Хударти Людмилæн** æма æ агъазгæнæг **Цæллати Альбинæн**, Дигори райони æригон натуралистти станций директор **Къорнати Зинаидæн** æма æхсæнадон архайæг **Тæкъоти Тамарæн**.

Сæрмагонд æфсæддон операций архайæг **Текъойти Гурамæн** равæрдтонцæ орден «Намуси туххæй», хъазахъи æфсæдти болкъон **Æбати Еленæн** ба – майдан «Бæгъатæрти стъалу».

Хуæрзеугутæ райсгутæн зæрдиагæй райарфæ кодта **Елхъанти Аслан**:

– Дузæрдуггаг нæй, идарддæр дæр уæ архайд нæ райони цæргуги дзæбæхдзийнадæ æнтæстгин ке уодзæнæй, е. Нæ зæрдæ уин зæгъуй æнæнездзийнадæ, æнæмаст цард, нæуæг уæлахефтæ, уойисæбæл æновудæй ке æнхæст кæнетæ, еци ахсгиг гъуддаги.

Æрмæгутæ бацæттæ кодта **ХЕКЪИЛАТИ Маринæ**.

ÆХЦÆУÆН ЦАУ

ГЪÆУБÆСТÆ ÆМА Æ ИУАЗГУТИ УОДÆНЦОЙНÆН

Ирæфи райони устурдæр гъæутæй еуеми, Лескени, фæззиндтæй нæуæг фæлладуадзæн бунат. Уой исфæлгонц кæнунбæл архайд цудæй 2022 анзи февралæй.

Нæуæг фæлладуадзæн бунат исаразтонцæ хуæнхрæбун, ардæмæ ка 'рбацæуа уолæфунмæ, уонæн си ес берæ аллихузон равгитæ. Зæгъæн, кæсалгæ ахæссунæн цъæхцъæхид дони хæццæ цадæ. Фæзуати тагъд рæстæги ци кафе байгон кæндзæнæнцæ, уоми дин кæсалгæй дæ зæрди фæндон хуæруйнаг исараздзæнæнцæ.

Иуазгутæн си ес фæллад исуадзунмæ азгъунститæ, ведосипедæн нæдтæ. Фæлладуадзæн бунат ахæссуи цупæрдæс æма инсæй гектарей бæрцæ фæзуат. Хæстæгдæр рæстæги си исæвæрдзæнæнцæ глæмпингтæ æма æртæуатон минкъий хæдзæрттæ, уодзæнæй си спортивон æма сувæллæнттæн гъазæн фæзитæ, цæмæй сæ рæстæг æхцæуæнæй æрветонцæ, куд хестæртæ, уотæ сабийтæ дæр.

– Нæрæнгæ бал нæ иуазгуги хæццæ фæлварæн уагæбæл архайдзинан, цæмæй исбæлвурд кæнæн, цæбæл ма нæ бакосун гъæуй, уой, – зæгъуй амалгъон **Цæрикъати Алан**. – Проектти равналæнтæ урух æнцæ, æма идарддæр дæр архайдзинан хъæбæр хуарз уавæртæ исаразунбæл, ка нæмæ исаккаг кæна æ уолæфти рæстæг раветунмæ, уонæн. Нур ба бал æнгæлмæ кæсæн фиццæг иуазгутæмæ. Хъæбæр зæрдиагæй байархайдтан, алли листæг гъуддæгмæ дæр не 'ргом раздахтан, æма ни æруагæс кæнуй, бунæттон цæргугтæ æма республики иуазгутæ нæ архайд æма уавæртæй аразийæй ке байзайдзæнæнцæ, е. Арфæ кæнун, аци проект царди рауадзунмæ кадæриддæр фæккастæй, уонæн.

Ами ма бафтаун гъæуй, фæлладуадзæн базæ æнхæстæй ке исрæвдзæ уодзæнæй кæсалгахæссæги Бонмæ – 13 июльмæ.

Дигорæ

Республикон дзиллон æхсæнадон-политикон газет «Дигорæ».
Сæйраг редактор: **САКЪИТИ Э. Б.**

Газет исаразæг æма уадзæг:
РЦИ-Аланий мухури æма дзиллон комму-
никацити гъуддæгуги фæдбæл Комитет.
362003, РЦИ-Алани, г. Дзæуæгигъæу,
Димитрови гъæунгæ, 2.

Редакций адрес: 362015 РЦИ-Алани,
г. Дзæуæгигъæу, Къостай номбæл
проспект, 11, 6-аг уæладзуг.
Тел.: 25-22-56 (факс), 55-08-16; 25-93-00.
E-mail: gazeta-digora@inbox.ru.
Нæ газети сайт: http://gazeta-digora.ru.

Газет регистрационд æй бастдзийнади, хабархæссæг
технологитæ æма дзиллон коммуникацити сфери Феде-
ралон служби Управлений РЦИ-Аланий. Рег. номер ПИ
№ТУ15-00141, 2017 анзи 14 апрæли. Газет мухургонд
æрцудæй АБÆ «Рауагъдадæ «Хонсайраг регион»-и.
357600, г. Ессентуки, гъæунгæ Никольская, 5а.

Газет цæуи къуæре еу хатт – геуæргибони.
Рафинсуни индекс: 73946.
Тираж 650. Заказ № 1250.
Мухурмæ гъæуама финст æрцæуа – 17.00; 10.06.2025.
Мухурмæ финст æрцудæй – 17.00; 10.06.2025.

Нæ газетæй ист æрмæгæй пайда кæнун æнгæзуй, нæ редак-
ций аразийæй. Уадта гъæуама бæрæгтонд уа, нæ газетæй ист
ке æй, е.
Финстæгугтæ, къофинститæ, хузтæн рецензи нæ дæттæн,
уадта сæ автортæмæ дæр фæстæмæ не 'рветæн.
Газети ци æрмæгугтæ рацæуа, уонæбæл бæрнондзийнадæ
хæссунцæ сæ автортæ.